

M. ŞEHMUS GÜZEL

BÖYLE geçti BİR YIL daha

ekitap.aqorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
BÖYLE geçti BİR YIL daha

ekitap biçiminde ilk sunumu: Aralık 2022

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

SUNU	5
UMUMİ VAZİYET: YANGIN VAR!	9
KÂBUS	14
“FİRİN” DAN ÇIKTIK	19
SONBAHAR GELDİ	24
BİR AKŞAM ÜSTÜYDÜ	26
ŞİRİNKFLASYON	29
GÖS-TERİ	34
“SİYAH GÖMLEKLER”İN DÖNÜŞÜ (mü?)	39
GABRIEL BORİÇ : FRENTE AMPLİO	43
“ŞAİR LÂFİ”	47
İKİSİ DE HATAYLI	50
ÖZLÜ SÖZLER, ÖZDEYİŞLER	56
YENİDEN E-KİTAPLARIMIZLA	60
ALTIN GOLLER DOKSAN DAKİKA	66
KOLLEKTİF OYNAYAN KAZANIR	69
BİR ÇEKİM MERKEZİDİR PARİS	73
AFTER MATCH / MAÇTAN SONRA (SON)	76
“KOŞARAK GELDİM, ÇORABI DELDİM”	80
BİR YILI TANIMLAMAK	91

SUNU

Bir yıl 365 gün eder.

Bir kişi, tek başına, birey olarak, günde enaz iki olayla, enaz iki haberle karşılaşabilir. İlgilenir veya ilgilenmez, ama enaz iki olay veya iki haber o gününü doldurabilir.

Günde enaz iki olay veya enaz iki haber yılda 730 olay veya haber eder.

Yazar her gün enaz iki olayı, enaz iki haberi alabilir, işleyebilir, yazabilir ve sunar.

Okuyucusu ile buluşabilir mi? Okuyucusu ile kesişebilir mi? Okuyucu ile birleştiği veya ayrıştığı noktalar olur mu?

Gününe, yerine ve yazılana bağlı.

Kimi hadise, kimi mesele, kimi dert sürer, kalıcılaşır.

Bir yılda hep aynı konuyu, hep aynı konuları yazmak, hep aynı alanlarda top koşturmak, hep aynı insanları övmek veya yermek, yerdenyere vurmak veya göklere çıkarmak işe yarar mı? Yarıyor mu?

Bilenlerin söylediğine ve yazdığına göre gününe, yerine, zamanına bağlıdır.

Tekrar da yarar vardır.

Korona belası sürüyor. Fransa'da ve Avrupa'da Kasım 2022'de "dokuzuncu dalga"dan söz ediliyor. Yazmalı mı? Yine yazmalı mı? Maskeleri taşımalı mı? Maskeleri düşürmeli mi? Ya da ikisi birden.

Aşırı sağ ve ırkçı partiler Avrupa'da yeniden "yükselişte". En son İtalya'da faşizmin izleyicileri aşırı sağcı, ırkçı, klasik sağcı partilerin

ortaklığıyla hükümeti kurdu. Bu ortaklık ne kadar sürecek? Faşizm teorisinin yapıldığı, uygulamaya konulduğu İtalya nereye gidiyor? İsveç nereye? Fransa nereye? Hollanda, Danimarka, Polonya ve diğerleri nereye?

Şili ve Brezilya örneklerinde gördüğümüz gibi, Güney Amerika'da, sol değişik türdeki ortaklıklarla seçimleri kazanıyor, iktidarı alıyor. Nasıl yorumlamalı? Genelleştirmeli mi? Genelleştirmemeli mi?

İklimler artık üçer beşer günlük. İklimler karmakarışık. İklimler iklim olmaktan çıktı.

Doğa Ana isyanlarda.

Varolan, süregelen dertler, belalar yetmiyormuş gibi Şubat 2022'den beri Ukranya saldırısıyla başlayan Rusya Federasyonu ile Ukranya Cumhuriyeti savaşı dramatik boyutlarıyla sürüyor. Aktarmalı mı? Taraf tutmadan aktarmak olası mı? Taraf tutmadan yazmalı. Anlatmalı. Savaş büyük bir beladır.

Savaşla birlikte herşeyin fiyatı arttı. İnsanoğlununki hariç: Ölü ve yaralı sayısı durmadan artıyor. Yurdunu terketmek zorunda kalanların sayısı da.

Avrupa ekonomisi sarpa sarıyor. Almanya sanayii de.

Avrupa'da enflasyon artık iki rakamlı.

Yoksullaşma yayılıyor: Coğrafi olarak, toplumsal kategoriler içinde kapsamını genişleterek.

Katar'daki Dünya Futbol Şampiyonası medyaları birinci derecede ilgilendiriyor: Televizyonlar maçlar sayesinde reklamlardan servet topluyor. Futbol merakı, futbol tutkusu bulaşıcı bir hastalık mı? Yazmalı mı?

2022 de diğer yıllar gibi yaşandı. Geçti.

Bir yıl içinde, 365 günde ve gecede birçok konuda yazdım. Birçok konuda yazamadım.

Yıl sonunda hem okuyucuya hem kendi kendime bir tür yıllık raporumu sunmak için yazdıklarına ve yayınladıklarına baktım: Epey çalışmışım.

İyi çalıştım mı?

Mutlaka daha iyisini de yapabilirdim.

Yapabilir miydim?

Yayınlanmış makalelerimi ve birkaç yeni yazılmışı üç ana konu içinde biraraya getirdim, derledim toparladım, tümünü yeniden okuyup, kimi ek ve düzelteleri yaptıktan, bir-ikisini yeniden yazdıktan sonra üç ekitap biçiminde sunuyor, bu çalışmalarını size emanet ediyorum:

BÖYLE geçti BİR YIL daha,

Ukranya-Rusya,

Fransa'da Siyaset 2022.

Mümkün olanın en iyisini yapmaya çalışıyoruz.

Geçmişin çığlıkları bugünkülerle karışıyor.

Yaşanılanlar yaşanılmayanlarla.

Yaşlarımız şenliklerimizle.

Umutsuzluk umutla.

“Çaresizlikten çare çıkarmak” eylemlerimiz aralıksız sürüyor. Sürece.

Evet yineliyorum: Mümkün olanın en iyisini yapabilmek arzusuyla okuyor, dinliyor, seyrediyor, araştırıyor, çalışıyor, yazıyor ve sunuyoruz.

Nostalji eksik değil yazdıklarımnda. Melankoli de var. Hayatımız işte. Nasıl yaşadığımızı başka türlü anlatmak herhalde mümkün değildi.

Yazmak ölümün elinden kurtarmak içindir anılarımızı. Aklınızda bulunsun. İhmal etmeyelim anılarımızı.

M. ŞEHMUS GÜZEL, 16-20 Aralık 2022, Paris.

UMUMİ VAZİYET: YANGIN VAR!

Dünyanın gidişi hiç te iyi değil. Hiç te umut verici değil. Ama umudumuzu yitirmeden meseleleri değerlendirelim derim:

Fransa'da Mayıs ve Haziranda birer giriş yapan ve birkaç gün süren aşırı sıcaklar 12 Temmuzdan itibaren yeniden bastırdı. Dışarıda 30-33-35 ile 40-43 derece arasında. Ciddi ve sorumlu bilim kadın ve adamlarının yüzyılın başında yaptıkları hesaplara göre 2050'de ulaşılacağı ileri sürülen hava sıcaklığını otuz yıl erken yakaladığımız ortaya çıkıyor. Bu veri tehlikenin boyutunu göstermeye yetiyor. Tehlikenin beklenenden/tahmin edilenden daha hızlı yaklaştığını da. 2003'te 15 veya belki 20 bin kişinin ölümüne yol açan aşırı sıcakları bile geçtik...

Evet gidiş kötü ve beterin betere daha hızla yaklaşıyoruz.

Güneşlemek artık mümkün değil. Yanıyoruz.

Öngörüldüğü gibi böyle giderse on veya yirmi yıla kadar bu ülkenin, Fransa'nın, güney batısı ve güney doğusu çölleşebilir. Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan da... maalesef sırada... Türkiye'de... Diğer Akdeniz ülkeleri de...

Yeniden gelen aşırı sıcak dalga Afrika'daki sıcakları anımsatıyor. 1986'da Nijer'in başkenti Niamey'e tek üniversitesinde ders vermek üzere vardığımda uçaktan çıkmak üzere merdivene adımımı atar atmaz bir fırına girmiş gibi fena halde şaşırmışım. Bugünkü sıcaklar da aynı.

Yaşam tarzımız değişiyor.

Evet aşırı sıcaklar yaşama biçimimizi zorluyor: İşte ispatı:

Alış-verişimizi sabahın erken saatlerinde gerçekleştiriyoruz. Sonra eve kapanıp güneşin batışını bekliyoruz, okumak ve yazmakla zamanı dolduruyoruz.

Güneş bahçemizden elini ayağını çekince bahçeye çıkıp birkaç tur atıyoruz, güllerimizi, meyve ağaçlarımızı, çiçeklerimizi suluyoruz... “Spor olsun” diyerek bahçede bisikletle turluyoruz.

Bu aşırı sıcak zamanlardaki gecelerimizin en güzel yanıysa dolunaya rastlaması. Ay Dede sıcak mıcaktan etkilenmiyor. Yüzünde hafif bir alayla Dünya’ya bakıyor. Kimi zaman göz kırpmıyor: “Böyle devam ederseniz benim gibi olursunuz!” diyor sanki. Belki bana öyle geliyor. Kesinlikle yanılıyorum.

Son haftalarda en sık ve en çok söylenen, yinelenen, duyulan, yazılan şu kelimeler gelecek için olumlu hiçbir şeye yer bırakmıyor, işte tek tek sıralıyorum:

Kuraklık (ilkbaharda yeterince yağmur yağmadı, birçok yerde toprak çatladı);

kıtlık (yağmur yağmayınca beklenen ürünler elde edilemedi, elde edilenlerin kalitesi, besleyici değeri düşük: işte üzüm ve mısır örnekleri);

sel ve dolu (mayısın ortasında ve haziranda!!);

yangın (yakıp yıkıyor, can alıyor ve bugün 16 Temmuz 2022’de can almaya devam ediyor)...

Mevsimler şaşkın: Üç hafta veya bir ay erken yapılan, kimi yerde bugünlerde süren, buğday hasatı bunun bir işareti: Sadece bir işareti. Ukranya-Rusya savaşının olumsuz sonuçlarından buğday fiyatlarının artması sonucu un ve benzeri temel gıda maddelerinden alıp zorlu geçmeye aday önümüzdeki aylar için şimdiden hazırlık yapmalı. Aklınızda bulunsun.

Mevsimler artık üç veya dört ay değil, sadece üç veya dört gün sürüyor. Üç gün ilkbahar, üç gün sonbahar, üç gün yaz. Sonra yeniden üçer günlük dönüşüm...

Kışı unutmuyoruz. Onun da sırası ve günü gelecek (aşağıda nitekim).

İnsanoğlu da şaşkın.

Sadece insanoğulları değil meyve ağaçları da şaşırdı:

Bu yıl sekiz erik ağacımızın tümü minik minik erikciklerinin tamamını yitirdi, birinin bile tadına bakamadık. Kirazları ise bitirim kuşlar “götürdü”, hem de “Kiraz Mevsimi”nde.

Sağlık olsun umudumuz elma ağaçlarımızda...

Kış sanki bir mevsim olarak kısa bir süreli bile olsa bizi terkedecek gibi. Yeni bir buzullaşma çağına girene kadar... Kış için fatihayı yine de erken okumayalım, bugünkü televizyon görüntü ve haberlerine göre Şili’de, orada mevsim bugünlerde kış, “yüzyıldan beri görülmemiş şiddette kar” yağmış. Doğa-Ana’yı fena halde kızdırdığımız kesin.

Kovid belası da sürüyor: Bu beladan ölenlerin sayısı 150 bini geçen Fransa’da (ve genel olarak Avrupa’da) “yedinci dalgadan” söz ediliyor, yeni varyantlara karşı yeni tedbirler alınıyor...

Aşı sıcaklar, kuraklık, kıtlık, yaz ortasında dolu yağması, sel baskını, felaket, buzulların çözülmesi, yer kayması, yangın, kimi adanın ve takım adanın yakında su altında kalacağı ve dahası artık dünya medyalarında sıkı sık söz konusu.

Bu dertler, bu sorunlar daha önce de duyuluyor, yazılıyordu. Bugünkü önemli değişiklik: Hemen hemen hepsinin, daha çok, daha sık duyuluyor ve yazılıyor olması:

Kuraklık sonucu içki ve yiyecek üretimi darbe yedi.

Kuraklığın coğrafyası genişledi, süresi uzadı. İtalya'da susuz kalan nehir yataklarını deniz doldurmaya başladı: Tuzlu su verimli bugday tarlalarını kuruttu... Macaristan'ın övgü kaynakları, en birinci turistik getirisi o güzelim gölleri kupkurudu... Balık yok, balık ölüleri ve kalıntıları var göllerde...

Kuraklık sonucu 2030'larda 700 milyon kişinin ülkesini terkedeceği tahmin ediliyor... Belki daha erken, eğer böyle giderse.

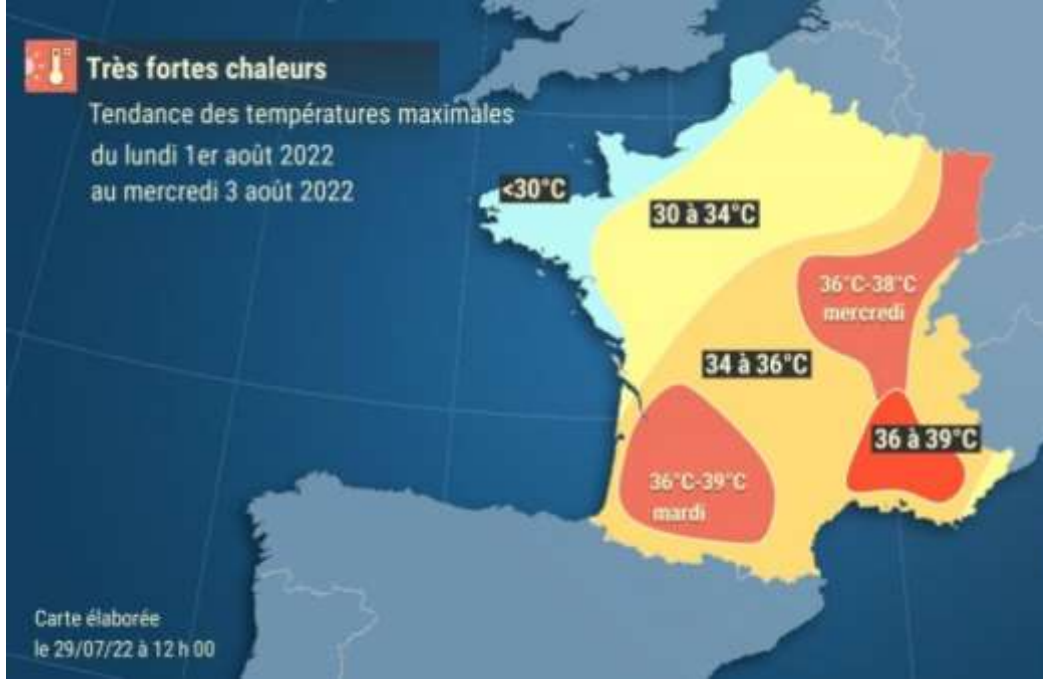
Seller ve tenis topu büyüklüğündeki dolu saldırısı Fransa'da yıkıntılara, felaketlere yol açtı. Beterin beteri bir yıkıntı...

Daha yazılacak dünya kadar şey var. Fransa'da bugünlerdeki aşırı sıcakların sekiz veya on gün süreceği öngörülüyor. Yangın çıkan bir yerde, altı bin kişi "kurtarıldı. Spor salonlarına yerleştirildi" (13 Temmuzdaki tv haberlerinden). Kimi yangının kasıtlı bir biçimde çıkarıldığı söyleniyor... Bugün, geçen hafta iki yangın çıkaran bir "çatlak" yakalandı, "yeni yangınlar çıkarmasın" diye tutuklandı... Ormanlar, evler, mal ve mülk yanıyor. Kurtarma için canını ateşe atan itfaiyecilerin kimi ölüyor...

Ukranya-Rusya savaşını unutmayalım : Savaş sürecektir gibi. Savaşla birlikte artan/artırılan benzin, gaz ve tahıl fiyatları sonucu buğday satın alamayan, nüfusu için yeterince üretemeyen devletlerde "buğday isyanları" bile başladı: Sri-Lanka'daki başkaldırı, ülke yöneticilerinin alaşağı edilmesi bunun bir ilk işareti. Başka ülkelerde ciddi gösteriler birbirini izliyor... 1980'lerin ortasında Magrip'te ve 2010'da yine Magrip'te ve öncelikle Tunus'ta başlayan ve "Arap Baharı"na yol açan gösterilerin belirleyicisi bulgur, un ve ekmeğin fiyatlarının artırılmasıydı. Yoksulun bulguru ve ekmeği de elinden alınırsa çocuklarını nasıl doyuracak? Mesele burada.

Enerji kaynaklarında, özellikle gaz ve petrolde Rusya'ya neredeyse yüzde yüz bağımlı Almanya Federal Cumhuriyeti'nin o kadar anlı şanlı sanayiini ve genel olarak bütün ekonomisini zorlu ve epey dertli günler bekliyor... Fransa sanayini de, diğerlerinininkileri de.

Gelecek hayra alemet değil. Tedbirimizi elden bırakmayalım.

(17 Temmuz 2022'de ayorum.com'da yayınlandı.)

KÂBUS

Kuşlar sustu. Kuşlar susunca bahçe, sokak, mahalle, köy, kasaba, kent, başkent sessiz kaldı. Güneş, “Ben daha çok ısıtırım” havasında, aşırı sıcaklık nobetini sürdürüyor. Kırk dereceden sonra insanlar

patır patır düşüyor: Hindistan’da, Çin’de, Pakistan’da ve başka pek çok ülkede. Daha Mayıs 2022’de. Gökyüzü kimi yerde kıpkızıl, kimi yerde kirli portakal renginde, kimi yerde sarı siyah. Kimi yerde dumanlı.

Bulutlar kuyrukta.

Nehirler, ırmaklar, çaylar, akarsuların her türlü kurudu. Tonlarca ölü balık toplandı. Tonlarcası evet çöp tenekelerini doldurdu. Nehir ulaşımı yüzde altmış, yüzde yetmiş azaldı. “Tuna Nehri

akmam” dedi. Tuna’yı hiç kimse böyle görmemişti. Ne Ren’i ne Loire’i da. Liste çok uzun.

Yeraltı suları utançlarından yer yüzüne çıkamıyor. Daha düne kadar akan, değirmenlere, ormanlara, binalara, yol, cadde, bulvar, meydan ve sokaklara çalım atan yeraltı sularının yatakları boş. Bomboş. Susuz yataklarına girip yürüyebiliyoruz. Kupkuru ve pek çok renkli kocaman (ç)-akıl taşları göz kamaştırıyor. Böylesini daha önce hiç görmemiştik. (Ç)-akıl taşı değil sabır taşı olmalı.

Kaliforniya’da, Fransa’da, İspanya’da, Türkiye’de, Portekiz’de, İtalya’da, Yunanistan’da ve daha pek çok coğrafyada ormanlar yanıyor. On binlerce hektar ateş, duman, kül.

Kuşlar, karacalar, geyikler, tavşanlar, sincaplar, tilkiler, kurbağalar, kaplumbağalar ve diğerleri ve yılanların her türüsü can derdinde, adresi belirsiz mekanlara kaçıyorlar.

Yaban domuzları ormanların yanibaşındaki yakın kasaba ve kentlere kadar girip, çöp tenekelerini devirip yiyecek arıyor. Ölümü göze alarak. Ölümünden habersiz.

Evler, apartmanlar, binalar, okullar, han, hamam, otel ve moteller, alışveriş merkezleri, mal mülk yanıyor. Kadın, çocuk, erkek, genç ve yaşlı insanlar evlerini terketmek zorunda kalıyor. Evleri gözleri önünde kül oluyor: O kadar emek, o kadar anı, o kadar yaşam bir anda yitip gidiyor.

D-Day.

Ertesi gün. Yangınlar sürüyor.

Kaçıyoruz.

Otomobile atlayıp yangından çıkıyoruz. Güneye gidiyoruz. Yönümüz belli, yerimiz belli değil. Çocuklarımıza ve torunlarımıza

iletiler gönderiyoruz: Kentleri ama bilhassa büyük kentleri hemen terkedin!

Zaman geçiyor.

Altı saattir yoldayız, in cin top oynuyor, ne bir otomobil var, ne bir kamyon, ne bir otobüs, ne bir traktör, ne bir at arabası, ne bir fayton, ne bir TIR, ne bir insan. Ne bir kedi!

Aşırı sıcak değil apocalypse.

The day after.

Evet. Kesinlikle.

Ellerimiz titriyor. Eşim bir yudum su diyor. Şişeyi veriyorum. Bir yudum su.

Bir yudum su için kavga edenler var. Su savaşları yaklaşıyor. 21inci yüzyılın “altını” su olacak mutlaka.

Zaman geçiyor.

Anı gelince birkaç saatte bir aylık yağmur boşanıyor. Yağmur sele dönüşüyor. Nehirler kabarıyor. Köprüleri t-aşıyor. Köprüleri yıkıyor. Sel önüne geleni, otomobil, yat, kayık, köprü, ev, gökdelen, gökdelemeyen ne varsa, silip süpürüyor.

Temmuzda, ağustosta Fransa’ya dolu yağıyor: Tenis topu boyutunda. Yarım saatte kırk santimetre dolu birikiyor Saint-Etienne’de.

Çatılar uçuyor. Binalar yıkılıyor. Camlar deliniyor. İnsanlar canlarını kurtaramıyor. Pakistan’da bir günde binden çok ölü. Ülkenin yüzde otuzu su altında: Bir ülke ve milyonlarca (bir kaynak “otuz milyon” dedi) insan sel mahkumu.

Sel değil apocalypse.

Dünyanın sonu. Bu “dünyanın” sonu. Acele etmeyin. Sonumuz geldi. Sırayla lütfen.

Doğa-Ana aşırı sömürünün acısını böyle çıkarıyor.

Ekosistemi umursamayın. Çevreyi takmayın, ormanları gelişi güzel yağmalayın. Yıkın kentleri. Ağlamayın. Suçlu aramayın. Suçlu ortada.

Yineliyorum: Acele etmeyin. Sonumuz geldi. Sırayla lütfen.

Bizzat yarattığınız kentlerin ve kentsel şiddetin esiri, mahkumu, sorumlusu olun. Yalan atmayın.

Kapitalizmin gayri meşru çocuğu, burjuvazinin başımıza bela ettiği kent, mimarisiyle, yapılandırılmasıyla a’dan z’ye yeniden ele alınmalı. Bu işi bilenler aynen böyle diyor ve ekliyorlar: Yeni ve devrimci bir mimariyle, hakiki çevreci ve yaratıcı bir yaklaşımla insanoğluna layık yeşil kentler yaratılmalı: Otomobile ve yollara teslim olmayan türden.

Altı değil, altmışaltı değil, altıyüzaltmışaltı saattir yoldayız, in cin top oynuyor, ne bir otomobil var, ne bir kamyon, ne bir otobüs, ne bir traktör, ne bir at arabası, ne bir fayton, ne bir TIR, ne bir insan. Ne bir köpek!

Dünyanın sonu olmalı.

Çok yüksekte uçaklar geçiyor. Belki uzay “dolmuşları”. Mars’a belki.

Yeter mi? Yetmez.

Kıyameti beklerken boş durmamak ta şart. Bedeli ağır ödenecek olsa da. Ay’da hayat yok. Mars’ta hayat yok. Jupiter çok uzakta. Dünya’yı kurtarmaya ne dersiniz? Çünkü başka bir dünya mümkün. Aklınızda bulunsun.

KARAMSAROLMAMA KİÇİN BİREK: Bu satırları yazdığım 2 ve 3 Eylülde, kuşlar yeniden ötmeye başladı. Yaprakların düşüş hızı ve hacmi sonbaharın bir ay kadar erken geldiğinin işareti olmalı dedim. Güneş yağmurla yeniden köşe kapmaca oynuyor. Evet yağmur sele dönüşmüyor. Nehirler ve yeraltı suları yine yarımıyamalak. Evet kuşlar suskunluğ u bozdu. Çikçik ötüyorlar. Bir parça kendimize gelebildik. Bu yaz akıl almaz felaketlerin ve aşırı sıcakların rekor kırdığı yaz olarak ortak hafızamızda yerini aldı. İnsanlık tarihine bir kâbus olarak geçti. HER ŞEYE RAĞMEN yine de o kadar karamsar olmamalıyız. Ama her şey tamamen veya kısmen düzelmiş te değil. Ukranya ve Rusya savaşı sürüyor. Diğer savaşları saymasak bile. Günümüzde yeryüzünde ondört savaşın suyun paylaşıl amaması nedeniyle yapıldığı ve sürdüğü ispat edildi. Akarsuları paylaşmak uygarlık işareti. Kışın “çok soğuk” geçeceği söyleniyor. Şom ağızlılar. Ne olursa olsun bu kış için un, pirinç, bulgur, makarna, zeytinyağı ve benzeri temel gıda ürünlerini şimdiden almayı unutmayın. Enerji için kullanacağınız elektrik, benzin, gaz fiyatları da çok artabilir. Tedbirlerinizi almışsınızdır mutlaka. Odunu ihmal etmeyin. Ateş için. Ateş demekle ağız yanmaz. Odunsuz kalmayınız. Ya sabır ! Bugün onbir kasım ikibinyirmiiki.

(13 Kasım 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

“FIRIN”DAN ÇIKTIK

Birinci gün değil, ikinci gün değil, üçüncü gün değil... sekizinci gün çıkageldi:

Sabahın üçünde, büromda okuyor ve not alıyordum (Bu sıralar bilim-kurgu kitaplarına sarıyorum. Ben sarıyorum ama, ustalarınkiler hariç, onların hepsi beni sarmıyor. İşte oldu bikere daldım çıkamıyorum. Daha sonra anlatırım), önce gök gürledi, bütün başkenti ışıklar içinde bırakan beyaz, sarı, kırmızı, yeşil şimşekler çaktı. Manzara dehşet. Eyfel Kulesi şimşeklerin içinde yağmurluğunu yitirmiş bir hayalet gibi kendini gösterdi ve yitti... Seine Nehri kapkaranlıktan birkaç saniyelik te olsa çıktı... Hemen sobeledim!

Bu gürültü ve patırdıyı sekiz gün ve sekiz gece süren aşırı sıcaklar nedeniyle evden çıkamadığımız kısa ama çekilmez zaman diliminin sonunun geldiğinin işareti diye aldım. Temmuz sonunda ve Ağustos ayında Doğa-Ana'nın bize neler hazırladığını bilemiyorum ama şu son haftalarda üç kere kapımızı çalan aşırı sıcakların üçüncüsünün sonunun geldiğini sezinliyor(d)um.

“Yağ yağmur. Islat yağmur. Gel yağmur.”

Gök gurgurladı evet. Ve beklenen ama umudumuzu kestiğimiz hadise gerçekleşti. Hayret Naci! Birkaç dakikada mevsimimizi değiştirdik. Mevsim mi o da ne Naci? Mevsim mi kaldı Keko?

Gurgur Baba damdan düşer gibi önce terasa ve balkona saldırdı yağmur biçiminde. Ama ne yağmur! Unuttuğumuz serinlik aniden balkonu, açık pencere ve kapıları sardı sarmaladı. Balkondaki çiçekler, küçük boy ağaçlar ağızlarını açtılar yağmurdan kana kana içtiler. Sarhoş olmadılar. Başları bile dönmedi. İçtiler. İçtiler...

Evet aniden “fırın”dan çıktık. Sonbahar’a girdik. Bu sonbahar diğerlerine benzemiyor. Kaç gün sürecek? Bu zaman süresi içinde neler olacak?

Yavaştan başlayan sonra hızlanan yağmur ara vermeksizin bir saat belki iki saat ıslattı. Yıkadı. Sildi. Süpürdü: Paris’in çöplüğe dönmüş nehir ve kanal boylarını, kenarlarını, sokaklarını ve sivrisinek baskını altındaki rezalet yüzünü ve başak aralarını temizledi.

Mümkün mü?

Sivrisinekler açık pencerelerden girip ışığa doğru saldırdılar. Kimi vuruldu, vurulduğu noktada yıkılıp kaldı, kimi ısırıldı, ısırıldığı yerde kızıl bir leke bıraktı. Bu sivrisinekler balçık tarlalarındakilerden daha saldırgan, daha inatçı, daha bela. Küfür edeni bile var! İri de. Çızırtıları uzaktan duyuluyor. Dikkat et Naci! Sivrisinek diye dalğa geçme Naci!

Yağmur yavaşlıyor. Bense Abidin Dino’nun 1940’da İstanbul’dayken kaleme aldığı malum şiirini anımsıyorum. Yağmurseverlerden Abidin Usta’yı anmanın tam zamanıdır:

“Toprağı öpen beygirlerin kuru dudaklarına acı!

Islat yağmur, gel yağmur;

Ağaçlar oğlansız avrada dönmüştü.

Ak yağmur, gel yağmur.

Yalvarırım.

Şehir ve toprak seni bekler;

Şehir sıcaklarına veda!

Kalçalarımızda gök gürlemişti.

Ve kara bulutlu gök, deniz dipleri
kadar dağlık, karanlık, derin,
balıksız bir âleme dönmüştü.
Islak bir kız okşadığımı hatırlıyorum.
Gece ve sel, şehrin üzerine yuvarlandı.
Çıplak kız lezzeti, kâinat
ve dudaklarım birbirine giriverdi;
hatırlıyorum bu böyle olmuştu.
Ta derinlerimize kadar ak yağmur!

Yalvarırım.

Nerde idik, kızın birdenbire
gülümseyen, hayran, sırlıslam
yüzünü gördüm.
İri damlalar açık pencereden
içimize akıyordu.
Seni tâ derinlerimizden, uzak derinlerimizden
arzuladık, bizi ısrarla okşa yağmur.
Yağ yağmur, divane yağmur.
Serin yağmur, can yağmur!

Yalvarırım.”

(Bu şiir önce 30 Ağustos 1940 tarihli Yeni Yol dergisinde yayınlandı : Yıl: 1, Sayı: 1, sayfa: 15 - 16. Sonra Abidin Dino'nun Yeditepe Öyküleri'nde : s. 45 – 46, Can Yayınları, İstanbul, 2017).

Bundan daha erotik şiir ne o zamanlar ne daha sonraları yazıldı. Abidin'in o günlerini de bu şiirinde bulmak mümkün. Bu, aynı zamanda, Abidin'in şairliğinin de ispatıdır. Bu bir aşk şiiridir. Abidin'in şairliğini ölçmek için bundan iyisini bulmak ta mümkün değildir.

Yağmura gelince ona ihtiyacımız gök kadar. Hele bu bitirim puşt aşırı sıcakların egemenliğinin iki de bir, uzun veya kısa sürelerle canımızı sıktığı, Akdeniz ülkelerinin güzelim ormanlarının cayır cayır yanmasına ve yakılmasına, yok edilmesine, kuşun, uçamayanın, koşamayanın, karacaların, tavşanların, geyiklerin... aklınıza gelenlerin tümünün perişan olmasına, insanların, kadın, erkek, çocuk, genç ve yaşlı on binlerin evsiz barsız kalmasına, birçok kişinin yaşamını yitirmesine sebep olduğu yaşlı günlerimizde...

Haberin olmuştur mutlaka Naci : Bütün veya bütüne yakın bütün devletler yapay yollardan, bilimsel yöntemlerle YAĞMUR YAĞDIRMAK için çare arıyor, üniversitelerde, laboratuvarlarda, enstitülerde yıllardır ciddi çalışmalar yürütüyor. Birkaç yıl önce bir yerde okumuş ama doğrulamak için fırsat bulamamıştım : Çin Halk Cumhuriyeti bu işi çözmüşmüş. Şimdi bu soruyu Google Dede'ye sorsam yanıtlar mı ? Yoksa o da gürler mi ? Bir yanıt ver Naci ? Hakkımı helal etmem yoksa. Aklında bulunsun. Elini çabuk tut. Büyük sözü dinle : Yapay yollardan yağmur yağdırmanın yollarını ara. Tekrar ediyorum Naci : Yoksa hakkımı helal etmem. Anımsıyorsun mutlaka ilk gençlik yıllarımızda Necla'nın aklı-fikri hep yapay yoldan yağmur yağdırmaktaydı : Kuraklığın "belini kırmak", yoksulluğu sıfırlamak için gece gündüz kafa yorduğu

denklem buydu : İki çakmak taşıyla ateş yakmıyor muyduk Ergani’de, Maden’e giden yolda, İstasyon’un hemen dibinde... Aradan geçen zaman içinde Necla kesin ve kalıcı çareyi bulamadı mı ? Bir yanıt ver Naci. Kollarını siva, sıra sende çünkü. Bu işin çaresini belki biz bulacağız. Umutluyum : Çünkü Ugur Şahin ile Özlem Türeci örneği var : İkisi de bizden.

Yağ yağmur :

“Toprağı öpen beygirlerin kuru dudaklarına acı!

Islat yağmur, gel yağmur;

(...)

Ak yağmur, gel yağmur.”

Vergilerimizin, gelirlerimizin savaşa, silaha külaha değil yapay yoldan yağmur yağdırmanın yolunun bulunması için harcanması çağrısı yapıyorum. Duyun beni. Naci ile Necla’yı da...

Uğur Şahin ve Özlem Türeci örneği var : İkisi de bizden.

(26 Temmuz 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

SONBAHAR GELDİ

Son aylarda kitap yazma işini sürdürdüm. Daha çok zamanımı vererek. Yazmak istediğim epey şey var. Epey de kitap. Bana ayrılan zaman yeter mi bilemiyorum ama elimden geleni yapacağım. Ölümün elinden kurtarmak lazım yazacaklarımı. Geçmişte olduğu gibi, belki daha az hızla, ufak tefek haberleri de yazmalıyım sanıyorum:

10 Eylül 2022, Cumartesi, Paris'te, Sarı Yelekliler geleneği sürdürüldü: 16'ncı, 8'inci ve 11'inci ilçelerde yapılan izinsiz gösterilerde polisin müdahalesi sonucu itiş kakış, çatışma derken yüzüç kişi gözaltına alındı.

Macron'a Haziran 2022'deki milletvekili seçimlerinde sarı kart gösterildi ama laftan anlamıyor. Hatta nutuklarında bu seçimler sanki hiç yapılmamış havasında şeyler söylüyor. Cumhurbaşkanlığı seçimine gönderme yapıp "Bana ve projeme oy verdiniz" diyor. Deli mi ne?

Kesintisiz fiyat artışları ve yeni yasalarla kazanılmış sosyal haklarda yapılacak olası gerilemeler, örneğin emeklilik yaşınının 64 veya 65'e çıkarılması, ciddi olaylara yol açabilir. Uzun zamandan beri ilk kez işçi sendikaları konfederasyonları ortaklaşa gösteri ve yürüyüş düzenlemeye karar verdiler... eylül sonunda. Yine uzun zamandan beri, 12 Temmuzdakinden sonra, konfederasyonlar üniversite ve lise öğrencilerinin temsilcileriyle biraraya geldiler.

Aşırı sıcaklar geçti sanıyorduk. 11 Eylül Pazar güneybatıda Bordeaux bölgesinde yeniden sıcaklarda 35 dereceler yaşandı. Yeniden evet. Biraz kuzeyinde 37 derece.

Aşırı sıcakların sürmesi bekleniyor.

Bu yazki orman yangınlarında 60 BİN hektardan fazla orman kül oldu. Bunun neredeyse yarısı, 28 bin hektarı, Bordeaux bölgesinde. Son günlerde aynı bölgede yeniden çıkan yangınlar 2 bin kadar hektarı daha yok etti.

Bu vesileyle Fransa'daki ormanların yüzde yetmişbeşinin MÜLKİYETİNİN ÖZEL KİŞİLERE AİT OLDUĞUNU DA ÖĞRENDİK.

Kimi orman sahibi ZAMANINDA VE YAZ YANGINLARINA KARŞI TEBDİR OLARAK ormanına havaalanı yapılmasına izin vermediği için zarar ziyanı biraz daha fazla oldu.

Fransa'da geleneksel olarak her yaz ortalama dört bin hektar orman yanıyor.

Ormanda dolaşırken birçok yerde "propriété privée"/"özel mülkiyet" yazılı levhalar gözden kaçmaz. Levhaların asılı olduğu mekanlara girmek yasaktır. Yürüyüş yapanlara mütevazî bir keçi yolu bırakılıyor, bazen bir akarsu kenarı.

Evet yüzde yetmişbeşin özel mülkiyete ait olması şaşırtıyor. Aristokratlar en başta orman sahibi. Krallık geri gelmedi mi bu ülkede?

(11 Eylül 2022'de yazıldı.)

BİR AKŞAM ÜSTÜYDÜ

Bir akşam üstüydü. Bir 14 Mayıs için sıcak, çok sıcak bir akşam üstüydü. Bahçedeki masada bir kahve karşısında oturmuş, ağaçları, gülleri ve doğanın sunduğu binbir çeşit cömert çiçeğin oluşturduğu canlı manzaraya dalmıştı. Katıksız, derin ve sınırsız dalmıştı...

Sarı kanaryalar da içinde sayısız kuşun aralıksız ötüşü, sohbeti, karşılıklı konuşması, atışması, çok dilli ve çok renkli şamatası sabah saat beşten beri sürüyordu. Gece karanlık çökene kadar da sürecekti.... Bu oldum olası hergün böyle...

Ana yine bir öğleden sonrasını bahçeye harcamıştı.

Bahçe de gittikçe güzelleşmişti. Malatya güllerinin yanına birçok tür gül daha eklenmiş, bahçedeki gül / gül ağacı sayısı elliye aşmıştı. Yirmiki yılda elli iki gül ağacı çeşiti az değil. Herbirinin şekli farklı, rengi farklı, parfümü farklı. "Tırmananı" var, yerinde sayanı da. Bir türülülük zenginliği ki göreni imrendiriyor.

Güller özen istiyor, sıcaklar artınca sulama işi önem kazanıyor: Sulama ve yeraltında kalan kökleri korumak için her gülün ayağına kesilmiş otlardan beş-on santimetrelilik kalınca "koruyucu"/"gölgelik" şart.

Evet Ana bugün öğleden sonrasının ikinci yarısını bu işlere ayırmış, şimdi yorgunluk kahvesini içiyor, bahçesini izliyordu, binbir anı, yaşanmışlıklar ve yaşanmamışlıklar içinde yitik.

Herşeye rağmen mutlu.

Günün en dingin anlarından birinde. Akşam yemeği ve gece faslının koşturmasının başlamasından önceki derin sessizlik.

Sabah süpermarketteki alışverişi düşünüyor. Süpermarketin alışılmıştan daha az sayıdaki müşterisini. Sekiz kasadan sadece ikisinin açık olmasını. Kasadaki genç bayanların umutsuz bakışlarını. İşsizlik belası kapıda kuşkusu içindeki gençlerin hüznü yüz çizgilerini...

Fiyatların aralıksız artışını sürdürmesini düşünüyor Ana. Altmış öroya dolan çantanın artık ancak yetmişbeş veya seksene dolmasını. Ukranya-Rusya savaşı sonuçlarının doğurduğu olumsuzlukların gaz, petrol ve benzin, buğday en başta tahıl ürünlerinin ve daha pekçok şeyin fiyatına anında yansıtılması sonucu alım gücünün azalmasını. Kimi üründe kıtlık olabilir korkusuyla bir yerine dört alınınca birçok rafın artık bomboş kalmasını... Müşterinin fiyatı artan malları artık satın almaması üzerine kimi süpermarket yöneticisinin, dağıtıcıların ürün fiyatını artıran üretici şirketlerden mal alımına ara vermek gereğini görmesini... Daha düşük fiyata sahip az kaliteli, kimi kez kötü kaliteli ve sağlığa zararlı malın tercih edilmesini. Kimi ürünün artık alış-veriş listelerinden silinmesini. Şips, çikolata, bonbon, boyalı şuruplar bu konuda en bilinen örnekler. Bira tüketimi de bir örnek. Pizza da. "Hazır yemek"ler de... "Ucuz" diye tercih edilen kalitesiz ürünlerin tüketiminin yeni sağlık sorunları doğurması da aklında Ana'nın.

Daha birkaç gün önce pizza üretiminde kullanılanların doğurduğu sağlık sorunlarının, birkaç çocuğun yediği pizzadan hastalanmasının kiminin ölmesinin izleri henüz çok taze.

Çok açık bir biçimde hemen hemen bütün emekçilerin alımgücünün dar boğazda olduğunu da biliyor. Bu nedenle Nisan ayındaki cumhurbaşkanlığı seçiminde Jean-Luc Melenchon'un tek tek belirttiği birinci derecedeki temel ihtiyaç gıda ürünlerinden birçoğunun fiyatının sabit tutulması ("le blocage des prix"),

fiyatların değiştirilmemesi, artırılmaması önerisi diğer adaylarca bile benimsendi. Yeniden seçilen ultra-liberal Emmanuel Macron bile alım gücünü artırıcı yeni önlemlerin benimseneceğini açıkladı.

12 ve 19 Haziran 2022’de yapılacak milletvekili seçimlerinde alım gücü ve onunla ilintili yan sorunların seçmenlerin, yurttaşların birinci ve en önemli meselesi olduğunu kamuoyu yoklamaları gösteriyor.

Bahçede serinlik başladı. Ana doğruldu, yerinden kalktı. Çocukların bahçede gelişi-güzel bıraktığı çeket, gömlek, havlu, şişe ve ıvır-zıvırı topladı (gece yağmur yağabilir, fırtına kopabilir çünkü), akşam yemeğini hazırlamak için mutfağa yöneldi:

Tümü bio, soğanlı, biberli, domates salçalı, havuç ve patatesli türlü. Dört veya beş yumurtalı bir omlet. Ananın her cumartesi sabahı pazarda üreticiden aldığı hakiki bio süttten bizzat yaptığı şık yoğurt. Belki isteyene peynir (iki türlü, ikisi de bio, üreticiden aldığı). Muz veya elma: İkisi de üreticiden alınmış ağzınıza layık. Afiyet olsun.

Kız birinci kattan koşar adım inecek, oğlan televizyon odasından saç baş karmakarışık çıkacak.

Birazdan baba iş dönüşü eve gelecek, artık iki yerine bir birayı “attıktan” ve sol kolu bara dayalı, tanıdıklarla, eş ve dostla iki satır sohbetten sonra.

Haberler hiç iç açıcı değil, ama umudumuz kalıcı. Yarınlara güveniyoruz. Aklıma gelmişken ekleyeyim:

Analarımızı unutmayalım. Hele “Analar/Anneler gününde”.

(20 Mayıs 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

ŞİRİNKFLASYON

2022'nin ilk aylarından itibaren enflasyon Avrupa'da aldı başını gidiyor. Aylardan beri akıl almaz yollarla fiyatlar neredeyse iki günde bir artırılıyor. Fransa'da yıllardan beri ilk kez enflasyon yüzde 5,8 ile 6,1 arasında dalgalanıyor. Bu enflasyonun ortalaması. Ücretlileri, emekçileri, emeklileri, işsizleri, yoksulları ve bütün dar gelirli birinci derecede ilgilendiren un, pirinç, makarna, zeytinyağı ve benzeri kimi temel gıda ürününün fiyatı yüzde 15 veya yüzde 20 artırıldı.

AB'de enflasyon ortalama yüzde on. Enflasyondan ciddi biçimde etkilenmeyen ülke kalmadı.

İngiltere'de fiyat artışlarının Eylül ayı sonuna kadar yüzde 13'e ulaşması bekleniyor... İngiltere'de elektrik, doğal gaz ve benzeri ürünlerin fiyatlarındaki görülmemiş artış ve el yakan faturalar sonucu haftalardır süren "Don't Pay UK (United Kingdom)" ("Ödeme Birleşik Krallık") eylemler dizisi yanında son derece ciddi, kitlesel grevler de örgütleniyor. İngiltere'de emekçilerin eylemleri kitlesel ve kararlı olmalarıyla öteden beri dikkat çekiyor. Bu kez de. 1 Ekim 2022'den itibaren yüzde 80 zam getirilen elektrik ve doğal gaz faturalarının ödenmemesi için gösteri ve yürüyüşler yanında günlerden beri imza da topluyor. (Aralık 2022'de bir milyon göstericinin katılacağı dev bir gösteri hazırlanıyor.)

Fransa'da kışın "çok soğuk", sonbaharın "çok sıcak" geçeceği söyleniyor.

Bu her yaz tatili bitiminde yinelenen bir söylem ama bu kez iş biraz daha ciddi gibi.

İşçi sendikaları konfederasyonları eylülde bir dizi gösteri düzenlemek için kolları sıvadılar. Enflasyondan, sürekli fiyat

artışlarından birinci derecede etkilenen radikal tabanın sendika yönetimlerini, sendikaları aşarak, dipten gelen bir dalga gibi fıskırması ve toplumsal hareketin başını çekmesi olasılığı da var. Birçok işyerinde grevler başlatıldı. Sarı Yelekliler'inkinden daha kapsamlı, daha sol, daha radikal eylemler bekleniyor.

İşçi sendikaları konfederasyonları ortak eylem için NUPES (Toplumsal ve Ekolojik Halkçı Yeni Birlik) ile görüşüyor. Fransa'da ve diğerlerinde fiyat artışları durmuyor.

Patronlar, devletlerüstü dev şirketler ise fiyat artırmak için her yola başvuruyorlar. İsyân ettirecek derecede.

Fiyat artırılmasında vurucu bir örnek olarak Fransa'da son günlerde gündeme giren bir meseleye değinmek istiyorum : Çaktırmamaya çalışarak, yanıltarak, göz boyayarak fiyat artırmak yolunun yeni biçimler alması, neredeyse her ürünü kapsamaması.

Birkaç gün önceye kadar gözü kapalı satın aldığınız içeceğiniz bugün o günkü şişesinin neredeyse tıpkısı, aynısı gibi bir şişede sunuluyor. Fiyat aynı. Aynı fiyatı gören müşteri (eğer anımsıyorsa) "Aman ne iyi fiyatı artırılmamış" diye düşünüyor ve bir öncekinin neredeyse AYNISI OLAN, EVET NEREDEYSE AYNISI AMA AYNISI OLMAYAN şişeyi otomatik biçimde alıyor. Müşteri elbette aynı miktardaki, aynı gramajlı ürünü aldığını sanıyor. Süpermarketteki koşturmaca içinde hepimizin yaptığı gibi müşteri şişenin üstündeki etikete bakmıyor, gramajın da fiyat gibi aynı olduğunu sanıp alıyor. Oysa bu şişe o şişeyi gören gözün hemen farkına varamayacağı ölçüde bir parça "küçültülmüş" bir şişedir. Nitekim şişenin üstünde belki hemen farkedilmesin diye küçük harflerle 125 gram yerine 115 gram yazıyor. Müşteri hafızasındaki görüntü ve alışkanlık sonucu bunu önce farkedemiyor. Farketmek üzere bir gayret te göstermiyor. Niye göstereyim, mademki fiyatı aynı. Süpermarketine güveniyor. Markasına güveniyor. Kimi müşteri

belki içeceğinin alışılmışdan biraz erken bitmesi üzerine ne oluyor diye şişeye bir göz atınca meseleyi fark ediyor. Belki.

Kimi markaya, süpermarkete bu da yetmiyor :

Kimi üründe miktar / ağırlık azaltılırken fiyatın yüzde on, onbeş veya otuz artırıldığı bile oluyor. Pek çok örneğini her gün görüyoruz.

Miktarı, gramajı düşür ! Fiyata dokunma !

Gramajı düşür ! Fiyatı artır !

Vurgun !

Böyle davranılmasında yasadışı bir mesele yok. Ama meşruiyet te yok.

Sistemin DNA'sında zaten bu var : Her şirket ürününe istediği ambalajı, şişeyi, kutuyu vesaireyi seçip istediği ağırlıkta, arzuladığı fiyatla sunabilir.

Ama burada müşteriye yanıltmaya, aldatmaya, kandırmaya yönelik bir yöntem izlendiği de sırtıyor.

Yasalar “müşteri aldatılmamalı” kuralına öteden beri yer veriyor ama patronların kimi buna uymuyor.

Aynı fiyata satılan boyutu “bir parça” küçültülmüş dondurmanın da, tamamen doldurulmamış şişelerdeki kolaların da, 1 kg yerine 750 gramlık kutulardaki peynirin de fiyatı artırılmış oluyor.

Kandırmacası dondurmanın üstündeki kiraz, kolalardaki şeker, peynirdeki tuz. Müşteriyi yanıltmaya yönelik bu yollar ayı zamanda yüz kızartıcı, üzücü, pes dedirtici.

Evet artık her şey apaçık ortada: Kimi patron, kimi şirket bir türlü doymuyor.

Bütün yurttaşlar dar boğazlardan geçip çoluk çocuğuna iki lokma yedirmenin yollarını ararken bu patronlar, bu aç gözlü dev şirketler milyarları bulan kazançlarından bir bölümünü bile paylaşmaya yanaşmıyorlar.

Yazıklar olsun !

İngilizcede bu yöneme shrinkflation (ingilizce telafuzu şirinkfleyşin, fransızca telafuzu şirinkflasyon) ismi takıldı.

Oysa hiçbir şeyi “şirin” değil. Bir tür yanıltmaca. Bir tür manipülasyon. Müşterinin şuur altıyla ilintili bir kandırmaca.

Benzer şeyi, gramaj azaltılmasını, konservede, reçelde, çikolatada, sütte, suda, dondurmalarda, kolalarda, pirinçte, şipste, peynirde, zeytinde, makarnada ve daha pek çok şeyde yapıyorlar. Bu nedenle alışverişlerinizde önceden bilhassa etiketlere bakmayı unutmayınız.

Süpermarketlere güven fena halde sarsıldı.

Şirinkflasyon İngilizce shrink yani küçültmek, daraltmak fiilinden geliyor... Fransızcası rétrécir, réduire, diminuer. Fransızcada ingilizceden aynen çevrilince “réduflation” kelimesi uyduruldu. Réduction’dan. Fiyat indirimi için de kullanılan bu kelime azaltma, küçültme anlamına da geliyor. Fiili réduire. Günlük konuşma sırasında uzun uzun réduction (redüksuyon) yerine kısaltarak réduc (redük) denildiği için, kanımca “réduflation” yerine réducflation daha doğru olacak. Yakında dil uzmanları konuşunca kesin karar verilir. Ak mı kara mı belli olur.

Fransa’da bu açgözlülüğe “inflation masquée” (“Maskeli enflasyon”) adını takanlar da oldu. Şimdilik tutmadı. “Maske” kelimesi korona belasıyla çekildiği ve bir an önce unutulmak istendiği için olmalı.

İsmi ne olursa olsun bu yöntemi öteden beri uygulayan birçok uluslararası / devletlerüstü şirket var. En başta gıda iş kolunda buldozer gibi önüne çıkan “yutan”, ezip geçen, dünyada tekelleşmeye doğru dört nala koşan Nestle. Sonra diğerleri, örneğin Lindt, Danone, vesaire. Süpermarketlerden Carrefour, Leclerc, İntermarche, Monoprix Fransa’da ve buldukları ülkelerde tek-el-leş-me yolunda sıkı bir yarış içinde. Gidiş bu yönde. Nereye kadar ?

(5 Eylül 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

GÖS-TERİ

Bir yılda unun fiyatı yüzde 21 oranında arttı. Makarnanınki yüzde 20, yağınki yüzde 17, kahveninki yüzde 12, kağıdınki yüzde 42. Benzin, elektrik, gaz fiyat artışlarını saymıyorum. Fransa'da fiyat artışları durmuyor. SON KIRK YILDAKİ en yüksek hayat pahalılığını dizginlemek mümkün olamıyor. Fiyatlar sanki her gün artırılıyor...

Patronlar, DEVLETLERÜSTÜ ŞİRKETLER kazançlarına kazanç ekliyor. TotalEnergies örneğin son altı ayda 16 milyar öro kazanç elde etti, "savaş zenginleri" arasında hak ettiği yeri aldı.

Yoksullar daha yoksullaşıyor. Yoksullar son çare olarak tüketimlerini azaltmaya başladılar. Ama bebeğe süt, çocuğa iki lokmacık et, dedeye ekmek ve peynir (beyaz peynir lütfen), neneye çay (Rize malı olmalı) şart. Ne yapmalı?

16 Ekim 2022 : Jean-Luc Mélenchon ve 2022 Nobel Edebiyat ödülünü alan Annie Ernaux yürüyüşte kolkola. Hemen arkada milletvekili Manuel Bompard.

Yanıt iki yönlü geldi: Siyasi ve sendikal. Siyasi yanıtın en somut örneği 16 Ekim 2022 Pazar günkü gösteri ve yürüyüşle verildi. Sendikal yanıt ise 18 Ekim Salı günü “eylem günüyle”: Birçok işyerinde, özellikle demiryolu, enerji işkollarında grevler, gösteri ve yürüyüşlerle.

NUPES’i oluşturan partiler (La France Insoumise-LFİ, Le Parti socialiste-SP, Europe Ecologie-Les Verts-EELV, Le Parti Communiste Français-FKP) 16 Ekim 2022’de gösteri ve yürüyüş yapıp hayat pahalılığını ve iklim bozuklukluğunu önleyici ciddi önlemler alınmamasını Paris sokak, cadde, bulvar ve meydanlarında haykırarak eleştirdiler, kınadılar. “Marche contre la vie chère et l’inaction climatique” adı altında.

Sabahın ilk saatlerinde düzenleyiciler, taşra kentlerinden Paris’e gidecek otobüslerde yer ayırtanların sayısını göz önüne alarak, “120 bin kadar gösterici bekliyoruz” dediler. Hemen arkasından Cingöz Recai pardon İçişleri Bakanı, Fransa’nın en acar ve birinci polisi, “En çok 30 bin kadar gösterici olacak” öngörüsünü ileri sürdü. Akan sular durdu. Seine Nehri de.

Şimdi hemen sokağa çıkıp gösterinin nabzının nerede attığını ölçmeye çalışmak lazım :

Hava güzel. Bir parça serin ama yağmur yağmıyor, bu çok önemli. Griye çalan sarı güneş hazır. Nation (Ulus) Meydanı’na kadar gidelim. Gösteri orada başlayacak ; saat 14’te Bastille Meydanı’na doğru yürüyüşe geçilecek. Kadınlar, erkekler, gençler, daha az gençler, çocuklar (evet 14-15-16 yaşında arkadaş kümesiyle ilk kez bir gösteri ve yürüyüşe katılan çocuklar gördüm), lise ve ortaokul öğrencileri, emekçiler, işsizler, emeklililer...

SP birinci sekreteri (bizdeki genel başkana tekabül ediyor) Olivier Faure ve LFİ lideri Jean-Luc Mélenchon yürüyüş sürerken ilerleyen

bir kamyon üstündeki platformdan birer kısa nutuk attı. Böylece “meeting en marchant” eylem biçimi de uygulanmış oldu.

EELV için Léa Balage El-Mariky, FKP için Ian Brossat, LFI milletvekillerinin birçoğu, daha radikal NPA (Anti-kapitalist Yeni Parti) liderlerinden birkaçı, yürüyüş kolunun başındaydı

“Sarı-Yelekliler”in en tanınanlarından, geçen yıllardaki eylemlerden birinde polislerle çatışmalar sırasında bir gözünü kaybeden Jerome Rodrigues kendi arkadaşlarıyla yürüdü.

LFİ içinde ama kendine özgü dili, yaklaşımları ve analizleriye hayranlık doğuran François Ruffin emekçilerin içindeydi.

Asıl yenilik bu yıl NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜNÜ ALAN ANNIE ERNAUX’NUN YÜRÜYÜŞÜN BAŞINA MELENCHON’LA BİRLİKTE GELİP BİR SÜRE KALMASI VE KİTLEYLE BİRLİKTE YÜRÜMESİYDİ. Eserlerinde sınıf savaşını anlatmaktan yorulmayan, gençliğinde PSU (Michel Rocard’ın Birleşik Sosyalist Parti’si) militanı, inanmış sosyalist, öteden beri Melenchon’un yol arkadaşı, yoldaşı, hakiki feminist yazar 82 yaşını böyle kutladı. Az yürüdü ama katılımı anlamlı ve yeterliydi. Bana Behice Boran’ı, Mine Urganı, Leyla Erbil’i anımsattı, ışıklar içinde yatsınlar.

Göstericilerin isteklerini şu birkaç noktada özetlemek mümkün : 60 yaşında emeklilik (retraite à 60 ans), ücretlerin artırılması (augmentation des salaires), gençlere özerklik ödentisi (bir tür karşılıksız aylık burs : allocation autonomie de 1 100 euros pour les jeunes), fiyatların dondurulması (blocage des prix), aşırı/yüksek kazançların vergilendirilmesi (taxation des superprofits), ekolojik önlemlerin geçikmeden alınması.

Toplumsal hareketlilik önümüzdeki günlerde sürecektir : TotalEnergies’deki rafineri ve depo grevleri sürüyor. Grev coğrafi ve mesleki açılardan genişliyor. CGT, FO, Solidaires, FSU ve öğrenci

örgütleri (dernekler ve sendikalar) 18 Ekim Salı günü mesleklerarası geniş bir “eylem gününe” hazırlanıyor. Mücadeleci, ücret artışlarını almaya kararlı CGT, FO ve SUD-Rail gibi işçi sendikaları konfederasyonlarının ve işkolu sendikalarının düzenlemesiyle bu eylemlerin ülke çapında genel greve dönüşebileceğinden ve sürebileceğinden söz ediliyor. Böyle bir olasılık var. İşçilerin yüzde 7 veya yüzde 10 oranındaki ücret artışı isteği rededilirken TotalEnregies üst düzey yöneticilerinin aylıklarının akıl almaz oranda (örneğin PDG’sinin-CEO’sunun ödentisi yüzde 52 artırıldı) yükseltilmesi, hisse senedi sahiplerinin son yılki yirmi küsur milyar öro kârdan cömertçe nasiplendirilmesi, işçilerin kararlılığını bir üst düzeye çıkarıyor. Nerede adalet ? Nerede kardeşlik ?

Hükümetin sendikalara ve sola karşı kesintisiz saldırısı da önümüzdeki günlerde sürecek. Meclis’te ve meydanlarda mücadele devam edecek.

Millet Meclisi’nde son günlerde NUPES hükümete yasa tasarılarının görüşülmesinde birkaç gol attı. Ama maç henüz bitmedi ve iki taraf ta maçı kazanmak için oynuyor. Hükümet Anayasa’daki zorlayıcı hükümlerle, ünlü 49-3 ile (49. Maddenin üçüncü hükmü), tasarılarını Meclis’te tartışılmadan, oylanmadan geçirmek isterse NUPES gensoru önergesi vermeye hazırlanıyor. Buna sinirlenen Cumhurbaşkanı (son günlerde morali çok bozukmuş, çünkü Putin telefonuna yanıt bile vermiyormuş) kalkıp Meclis’i feshederse yeni seçimlerde kim kazanacak ? Cumhurbaşkanı yıldızına güveniyor (Bana kalırsa yanılıyor).

Bizse Annie Ernaux’ya ve 14-15-16 yaşlarında haklarını korumak için yürümeye kararlı çocuklara, Jerome Rodrigues’e ve işçi sınıfına güveniyoruz. Evet 16 Ekim 2022’de akşam saatlerindeki son rakamlara göre Paris’te 140 bin solcu yürüdü. İki ayağı ile. Biri

Kızıl. Biri Yeşil. Gördüm. Sınıf savaşını dayatan ve zenginlerin değil çok zenginlerin cumhurbaşkanı, hükümeti, adamları ve patronlar yitirecek. Biz kazanacağız. Bugün veya yarın. Ama mutlaka.

(18 Ekim 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

Birkaç yıl önce güvenlik güçleriyle çatışmada bir gözünü yitiren “Sarı Yelekliler”den Jerome Rodrigues de gösterideydi.

“SİYAH GÖMLEKLER”İN DÖNÜŞÜ (mü?)

1970’lerin başlarında, belki 1975’te, dört arkadaş bir otomobile atlamış Fransa’nın güneyinde, Marsilya’ya otuz kilometrelik üniversite kenti Aix-en-Provence’dan İtalya’ya doğru yola çıkmıştık. Cenova’ya varınca ucuz bir otele yerleşmiştik. Mütevazı bir lokantada yemeğimizi yedikten sonra, Akdeniz’i selamlamak üzere kapağı plaja atmıştık. Plajda Eylül’e özgü sıcak asılıydı. Epey de kimsesizdi plaj. Gökyüzü masmavi, deniz dingindi.

Fransızca konuştuğumuzu duyan onbeş-onaltı yaşındaki bir ortaokul öğrencisi yanaşmış, Fransızcasını geliştirmek umuduyla sohbet etmek istemişti. Bayan arkadaşlarımızdan biri ile kısa sürede söz siyasete gelmişti: Bızdık’a göre Mussolini “çok büyük bir liderdi, ama kıymeti bilinmemiştir”. Şapkamız uçtu. Bayan arkadaşların saçları dikildi. Nicole kaşlarını çattı. İlkokul öğretmeni Nicole harbiden komünistti. L’Humanite okumadan güne başlamaz, hafta sonlarında partisinin bildirimlerini dağıtırdı.

Ufaklığa sertçe, “Neden? Nasıl olur?” diye sordu. Bızdık hemen sıraladı: “İtalya’yı otoyollarla döşetti. Evlere elektrik verdi. Yoksulların karnını doyurdu.” Vesaire vesaire...

Evet fena halde şaşırдық. Çocuğun ikinci savaşta yaşananlarla ilgili bilgisi sifıra yakındı. Deli diye kendi haline bıraktık. O ise bizi bırakmak istemiyordu. “Defol git lan!” dedi Nicole. Ayıp etti ama Bızdık kuyruğunu iki bacağının arasına sıkıştırıp savuştu.

Bu cumartesi günü bir televizyon kanalında, İtalya’da 25 Eylül 2022 Pazar günü yapılacak seçimlere ilişkin bir röportajda, yetmişlerini yaşayan bir erkek, gazetecinin “Neden Giorgia?” sorusuna yanıtı bundan elli yıl önceki Bızdık’ın yanıtından farksızdı. O adam bizim Bızdık’ mıydı? Yaşlı başlı kadınlar da benzer şeyler söylüyordu.

“İtalya’nın Kardeşleri” isimli post-faşist partinin lideri genç bayan da bundan yirmibeş yıl kadar önceki bir söyleşisinde Mussolini için benzer şeyler söylemişti. O günlerde ilkençliğini yaşayan Genç Bayan siyah gömleği, siyah pantolonu ve siyah deri çeketiyle dikkat çekiyordu. Deri çeket biraz büyük gelse de. Zamanla Giorgia giysilerinde siyah yanında diğere renkleri de kullansa, bilhassa öteden beri sağın ve aşırı sağın rengi maviye ağırlık verse de, gençken faşistti, 44’ünde de faşist. Şarabına su katsa da.

Mussolini’nin iktidara gelmesinden neredeyse tamıtamamına yüz yıl sonra “mirascıları” iktidara yürüyor.

2006’dan beri milletvekili Giorgia italyan siyasetini iyi biliyor. Seçim kampanyası amerikanvari sinema eseri gibi düzenlendi. Bayan da “kadın olmasını”, “anne olmasını”, “italyan olmasını” iyi kullandı, “iyi oynadı”. En başta kadınların oyunu böylesine topladı.

Bu sayede tek başına oyların dörte birini aldı.

Berlu ve Salvi gibi İtalya siyasetinin “en iyi oyuncularını” ile kurduğu ortaklıkla oyların yarısına yakınına topladı.

Sonra başbakanlığa atandı, hükümeti kurdu.

Yeni bakanlar arasında Giorgia gibi faşistler eksik değil.

Bugün hükümeti kuran bu üç partinin ve liderlerinin her konuda yüzde yüz anlaşmaları söylenemez. Aralarında çekememezlik ve yarış var: Salvi Giorgia’dan, Giorgia Salvi’den nefret ediyor. Hele Salvi açısından bu nefrete bir de Giorgia’nın partisinin Salvi’nin partisinden yüzde 47 kadar seçmenin oyunu “sifonlaması” da eklenince iş epey ciddi boyutlar kazanıyor.

İtalya’da iktidar seçimlerden sonraki gelişmeler ve yeni ortaklık arayışlarıyla renk ve biçim değiştirebiliyor. Son yıllarda olup-bitenler bunun ispatı.

Dahası birbirini hiç sevmeyen Salvi ile Giorgia arasındaki çekememezliğin, ciddi atışmaya, dalaşmaya kadar gitmesi olasılığı da var. Biri kadın biri erkek aşırı sağ ve ırkçılığın, yabancı düşmanlığının tekeline sahip çıkmak için birbiriyle yarışacak. Bu ikisinin bakanlıkların yetkileri, göç, sığınmacılar, iç güvenlik ve benzeri konularda da epey kavga etmesi bekleniyor.

Bu nedenlerle hükümeti kurmalarına rağmen kalıcı olamayabilirler.

Bu tür ortaklıklarda belirleyici olanlardan biri parti liderlerinin birbiriyle samimi biçimde anlaşıyor olması. Öncelikli şart budur.

İtalya’da böyle bir uyuşum, anlaşım, paylaşım mevcut değil. Dahası adı geçen iki siyasetcinin ikisi de “kurt”. Bakalım neler anlatacak, nasıl “oynayacaklar”. Kim kimi yutacak.

Bu takımı açıkca tutan, destekleyen kapitalistler, devletlerüstü dev şirketlerin yöneticileri ne diyecekler?

Bu ikisini nasıl birbirini ısırmadan çalıştırabilecekler.

Avusturya, Macaristan, Sırbistan, Fransa, İsveç ve diğer Avrupa devletlerinden sonra İtalya da siyalara bürünüyor.

Avrupa'nın gidişi ürkütücü. Avrupa Birliği sarsılıyor. Kurucu üyelerinden birinde aşırı sağ iktidarı aldı. Bakalım daha neler göreceğiz.

Avrupa'da seçime katılım oranlarının düşüklüğünün de altı çizilmeli.

Sonuç: Demokrasiye güven azalıyor, aşırı sağ ve ırkçılık kaz adımlarıyla yürüyor. Bir çare.

Brezilya seçimlerini ne iyi ki Lula kazandı. Ama Brezilya durulmuş değil.

(İlk biçimi 27 Eylül 2022'de ayorum.com'da yayınlandı, Aralık 2022'de gözden geçirip yeniden yazdım.)

GABRIEL BORİÇ : FRENTE AMPLIO

Burası Şili. Salvador Allende'nin ülkesi. 19 Aralık 2021'de ikinci turu yapılan Başkanlık seçimini 35 yaşındaki genç aday kazandı. Seçmenlerin, Şili için bir rekor olan, yüzde

Frente Amplio

ellibeşinin katıldığı ikinci turda oyların yüzde 55,8'ini alarak. Emekçi kitlelerinin ve gençlerin, bilhasa öğrenci ve işçi gençlerin daha çok sayıda seçime katılmasıyla gençliğinde öğrenci lideri Gabriel Boriç ipi göğüsledi : Şili siyasi tarihinde ikinci turda bu kadar yüksek oy alarak seçilen en genç Başkan sıfatını kazandı. Bir ölçüde Allende'nin rövanşını aldı.

Pinoşe askeri darbesinin ve diktatörlüğünün temellerini sarsmak üzere.

21 Aralık 2021'de ayorum.com sitesinde yayınladığım "Adios Dictadura" başlıklı makalemde bu seçim zaferine giden partiler ortaklığının örnek alınabileceğini şu satırlarda vurguladım :

"Pinoşe darbesiyle yıllar önce bir Eylül ayında bütün dünyayı üzüntüler içinde ağlatan Şili, 19 Aralık 2021'de daha dünkü çocuk, öğrenci lideri, 27 yaşında milletvekili, 35'inde Başkan seçilen Gabriel Boriç-Font'un yüzde elli altılık (kesin sonuçlarla yüzde 55,8) zaferiyle bütün SOLLARA UMUT AŞILADI. DARISI BAŞIMIZA : ORADA VE BURADA VE KADİM ÜLKEMİZDE.

Kazanmak için Boriç örnek alınabilir. Deneyimi ve bilhassa merkezdeki hıristiyan demokratlardan komünistlere komünistlerden ihtilalcilere BÜTÜN İLERİCİLERİ, BÜTÜN DEMOKRATLARI BİRARAYA GETİREN ORTAKLIĞI, Frente Amplio (Türkçeye “Geniş Cephe” diye çevirebiliriz), örnek alınabilir.

Önceden belirlenmiş, anlaştıkları ve hep birlikte yapabilecekleri ORTAK PROGRAMLARININ TESBİTİ

İÇİN gerçekleştirdikleri çalışmaları da örnek alınabilir. İşte o zaman ADIOS DİCTADURA, işte o zaman YAŞASIN BORIÇ! DİYEBİLECEĞİZ.

Anası katalan babası hırvat kökenli, kendisi Şilili, eşitlikçi ve özgürlükçü Başkan Boriç'in aşırı sağ ve klasik sağ ortaklığın ırkçı adayına karşı zaferi hepimize umut veriyor. Tamam mı? Tamam! Daha yazılacaklar da var: Mart 2022'de işbaşı yapıncaya kadar daha yakından tanımak için.”

Evet işte zamanı geldi ve 11 Mart 2022'de Boriç iş başı yaptı. Sözümü tutuyorum ve yazıyorum :

Çoğunluğu kadın 24 kişilik hükümetiyle işlere dört elle sarılması şart : Önünde çünkü çözülmesi gereken dev dertler var :

Pinoşe diktatörlüğünün ve izleyicilerinin darmadağın ettiği toplumsal politikayı yeniden ve hakikaten toplumsallaştırmak.

Evet toplumsal adaleti yaratarak bu politikaya gerçek anlamını kazandırmak.

Ekonomide ultraliberal yaklaşımlarla, uygulamalarla yaratılan özel söktör tekeli kırarak, devletlerüstü şirketlerin ve “yüksek burjuvazinin”/zenginlerin ve çok zenginlerin eğemenliğini azaltarak, kamu yatırımlarına öncelik vermek. Koruyucu, eşitlikçi, özgürlükçü devlete dönmek.

Pinoşe diktatörlüğünde özelleştirilen kamu hizmetlerinin tümü yeniden kamuya verilecek : Örneğin tamamen özel sektör eğemenliğine terk edilmiş olan emeklilik sigortası. Emeklilik ödentilerinin artırılması. Emeklilik sigortasının finansmanı için işverenlerin ödediği payın yükseltilmesi.

En zenginlerin ödediği vergi artırılacak. Haftalık çalışma süresi 40 saate indirilecek. Enaz ücret yükseltilecek. Kadın hakları genişletilecek, yaygınlaştırılacak. Genel sağlık sigortasına gidilecek. Devlet yapısında özerklik tercih edilecek : Merkezi devlet yerine gayri-merkezi / desantralize devlet.

Amerikalı yerli halklara hakları tanınacak. Yeşile önem verilecek : Doğayı koruyucu ciddi ve kalıcı önlemler alınacak...

Ezici çoğunluğu devletlerüstü şirketlerin ve yüksek burjuvazinin elindeki ekonomide, patronları ve servet sahiplerini korkutmamak için kamulaştırmadan / millileştirmeden söz edilmiyor ama kimi alanda millileştirmelere gidileceği tahmin ediliyor. Nitekim bunun da etkisiyle Boriç'in seçimini izleyen günlerden beri yurtdışına sermaye kaçırıldığı biliniyor. Güvenlik güçlerinin, bilhassa polis

teşkilatının, asli görevlerine dönmeleri için yeniden örgütlenmesi eski yapıların gözden geçirilmesi.

Toplumsal yapıda, ekonomide, devlet yapısında, devletlerarası ilişkilerde daha bir dizi “reform” yapmak, düzenlemek ve çeki düzen vermek programda...

Bir ilke imza atarak görev teslimi törenine kravatsız katılan, resmi fotoğrafında kravatsız Gabriel Boriç’in, feminist ve kararlı kadınların çoğunlukta bulunduğu, genç ve yetenekli takımının yapacaklarını yakından takip edelim derim. Belki bir gün bizim de işimize yarayabilir. Bilinmesinde yarar var : Ülkemiz ve yurttaşlarımız, çocuklarımız ve torunlarımız için.

NOT : Gabriel Boriç’in göreve başlaması vesilesiyle düzenlenen töreni “izlemek” için Yasna Mussa’nın 12 Mart 2022’de mediapart.fr sitesinde yayınladığı, burada kısaca sunduğum, makalesini tavsiye ederim : *“Chili : une nouvelle ère politique : Dès son premier jour de mandat, le nouveau président chilien bouscule le protocole.*

Élu en décembre dernier avec plus de quatre millions de voix (4,6 millions), Gabriel Boriç est devenu, vendredi 11 mars, le plus jeune chef d’État de l’histoire chilienne. Près de 50 ans après la fin tragique du socialiste Salvador Allende, renversé par les militaires, l’ancien dirigeant étudiant, âgé de 36 ans, entend se débarrasser de l’héritage néolibéral de la dictature de Pinochet.” Gabriel Boriç nutkunu şöyle bitiriyor :

“Comme l’avait prédit Salvador Allende il y a presque 50 ans, nous sommes à nouveau, mes compatriotes, en train d’ouvrir les grandes avenues où passent l’homme et la femme libres pour construire une société meilleure.”

(16 Mart 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

“ŞAİR LÂFI”

Şairi tanımlayabilmek için dünya kadar şey yazıldı. Şiire neden ihtiyacımız olduğu üzerine de. Şiirin tanımlanması konusunda da. Her “şiiirin” şiiir, her şiiir yazanın şair olup olmadığı konusunda da.

Saati gelince şair ve her zaman uyanık Abidin Dino da gününde bu meselelere ilişkin makaleler, kısa ve öz yazılar kaleme aldı.

Bunlardan birini, Yeni Edebiyat dergisinin 1 Temmuz 1941 tarihli 18. Sayısında yayınladığı, “Şair lafı” başlığını taşıyanı, bir fikir vermek üzere ve yazım biçimine hiç dokunmadan, aynen aktarıyorum:

“San’attan bahsetmeke ısrar ediyorum, yaz sıcaklarına, şehir güürütüsüne ve kâinatın giriştiği kavgaya rağmen.

Hâlis şairin lâfı kalelerden daha fethedilmez bir nesnedir.

Başka türlüüne rastlarsanız, gördüğünüz ve duyduğunuz şiiir değil, kalpazanlık mahsulü (ürünü. MŞG) bir tekerlemeden ibaret.

Hakiki şair geleceklere mektup yazmakla meşgul; geleceklere hepiniz namına en güzel mektubu postaya attığından dolayı şaire teşekkür etmeliyiz.

Yalnız tahrifsiz şiiir, halkın şiiiri, müstevlinin (istila edenin. MŞG) hakkından gelir.

İhtiyat kuvvetlerin membat, binlerce şehidin biricik abidesi olan mısralar bilirim.

Şair lafını yabana atmayın.

Halkın gönül cephesinde vaziyeti öğrenmek isteyenler hakiki şairin resmi tebliğini okusun.

'Giden gelmiyor, acep nedendir?' mısraı emperyalizmin peşinden sürüklenmiş insanın acı şarkısıdır.

'Anasız yavruları deftere yazdım

Şehit olanları tarihe yazdım'

Mısraları emperyalizme karşı istiklâl harbine girişenlerin haklı intikam hissini aksettirir.

Motörize kuvvetlerden, zaman içinde daha süratli; pike tayyarelerinden (uçaklarından. MŞG) daha ömürlü mısralar ezberimde.

Şiirin başka türlüsünü çöp tenekesine atabilirsiniz.

Yeryüzünde olan bitenlere lâkayt (kayıtsız) bir rasathane memuru, yeni bir kuyruklu yıldızın göklerden geçtiğini haber verdi; yıldızı da kuyruğu da kendinin olsun. Kuyruklu yıldız keşfile meşgul olan şaire veya rasathane memuruna kimin tahammülü kaldı?

Kürek yarışlarına dikkat ettiniz mi? Kâh ileri, kâh geri küreklere asılanlar kan ter içinde çırpınırken dümendeki delikanlı ciyak ciyak bağırır, tempo tutar, kürek çekmediği halde ileri geri yatmakla iş görür; iş görmüyorsa kayıkta işi ne? Yarışa giren her kayıkta kürek çekmiyen bu delikanlının sıkleti ufak, sesi kocamandır; sesi hız verir.

Teşbihte hata olmaz; şairin bindiği sandala binenler, şairin hız veren mısralarına muhtaçtır, kürek çekmese de hedefe dönmüş olan odur, şairdir.

Halk, şairden ses vermesini bekler. Hakiki şairin temposuna muhtacım, yaz sıcaklarına, şehir güültüsüne ve kâinatın giriştiği kavgaya rağmen.”

Bu kısa ve öz yazının yayınlanmasından bugüne seksen bir yıl geçmiş. Abidin'in aramızdan ayrılmasından bu yana ise tam yirmidokuz yıl. Abidin'i anarken anlattıklarını unutmayalım derim:

İşte şairin, “hakiki şairin” tanımını burada yazılı. Dahası da var. Unutmadığımız.

(7 Aralık 2022'de ayorum.com'da yayınlandı.)

Abidin Dino gençliğinde. (M. Şehmus Güzel koleksiyonu.)

İKİSİ DE HATAYLI

Evet ikisi de Hataylı. İkisi de 1928 doğumlu. İkisi de Solcu. Sosyalist. Hakikaten. Biri Kürt. Öbürü Türk. Biri ressam, öbürü şair, gazeteci, köşe yazarı, öykü ve mizah yazarı. İkisi de sanatçı ve sanatssever.

Birinin adı Remzi, soyadı Raşa.
Öbürünün adı Süleyman soyadı Okay.

Benzeşen yönleri pek çok. Ayrışan yönleriyle.

Herbirinin eserlerini öteden beri izledim. İzliyorum. İzlemeyi sürdürceğim. Yazılanları okudum. Çizilenleri harika buldum. Tanıtıcı şeyler yayınladım.

Yaşamları, yaptıkları, tanık oldukları, bizzat içinde yer aldıkları toplumsal, siyasi, ailevi, kentsel, yerel, ulusal düzeydeki eylemleri, çalışmaları bilinmeli diyorum

Geçen zamana inat.

Her ikisini de biraz daha yakından tanıtmak, örnek olabilecek hayat dilimlerini ve deneyimlerini aktarmak üzere herbiri için bir ekitap hazırladım. 1 Mart 2022'de ekitap.ayorum.com sitesinde hediye olarak sunduk. Yeni Yaşam'da, Yeni Posta ve a3haber.com sitelerinde ve birkaç yerde daha tanıtıcı şeyler yayımlandı. Emek verenlere, katkı sunanlara binbir teşekkür.

.

BİR BAŞKADIR ÇİÇEKLERİ REMZİ'NİN.

Remzi ile dostluğum 1980'lerin hemen başına rastlıyor: 1982 belki 1983. Çizgileri, tabloları, yaptıkları ve tasarıları, sergileri ve sergileyecekleri üzerine epey makale yayınladım.

Dostluğumuz aralıksız sürdü: Mutlaka onbeş günde bir, ayda bir görüştük, hafta sonlarına denk getirip öğlen yemeğimizi birlikte yedik: Bazen Remzi'nin atölyesine yakın tanıdık bir lokantada, bazen atölyesinde peynir ekmek, domates, biber ve mutlaka iyisinden kırmızı

şarapla. Yıllarca her yaz dinlencesi için gittiği kadim köylerde, yüksek ahlaklı ve cömert köylülerle kurduğu iyi ve kalıcı ilişkiler sonucu her yıl düzenli olarak satın aldığı sandık sandık şaraplar Paris'e kadar gelir, atölyenin altındaki "cave"da görücüye çıkacakları günü sabırsızlıkla beklerdi. Hataylı veya Antakyalı bir genci, bazen Paris'i ziyarete gelmiş memleketli bir çifti, beni ziyarete gelmiş kardeşlerimi Remzi'ye götürdüğümde Remzi bu işe çok sevinir ve şarap şişeleri sıraya girerdi.

Remzi'yle herşeyi, sanat ve siyaset, tarih coğrafya ve biraz da kimya konuştuk. İnsanoğlunun kimyasının nasıl bozulduğu üzerine bilhassa.

Konuştuğlarımızdan bir bölümünü Remzi : Hayat Renk Işık isimli ekitapta bulacaksınız.

Bu çalışmayı daha önce kağıt üstüne bastırmış, 2006'da yayınlamıştım. O kitap tükendi. O hesabı kapattım.

Bu kez daha kaliteli ve daha çok görsel malzemeyle yüklü olarak ekitap biçiminde sunuyorum.

Yukarıda andığım ekitabı sitemizden edinmek mümkün. Karşılıksız. Bir selam yeter.

Süleyman Okay'ı maalesef tanımak olanağım olmadı. Hayatını ve eserlerini oğlu Arif Okay'ın her biri bir vefa ve bağlılık örneği derleme kitaplarından öğrendim. Kitaplarını tanıtıcı birçok makale yayınladım. Onları ve yenilerini bir ekitapta topladım : Süleyman Okay'a Dair başlıklı bu çalışmam daha önceki Abidin Dino'ya Dair, Yılmaz Güney'e Dair gibi ekitap.ayorum.com sitesinde ücretsiz sunulan ekitaplarımın kardeşidir : Arşivlerimde, koleksiyonlarımda bir sanatçıya, bir yazara ait ne var ne yoku sunmak, MERAKLI OKUYUCULARLA PAYLAŞMAK arzusunun somutlaşmış halidir.

Süleyman Okay örnek alınabilecek bir insan. Bu çalışma O'nun hayatına, sanatına, yaratıcılığına ilişkin.

Bu hayatın ders çıkarılabilecek son derece önemli bir özelliği var :

Çocukluktan, ilkençlikten itibaren birlikte yaşayan, birlikte gülüp birlikte ağlayan, şair, yazar, sanatçı yirmi kadar gençten oluşan bir küme içinde sürmüş olması :

Peyniri ve ekmeği kardeş payı paylaşan. Zamanı gelince terbiyeli bir biçimde ve bilhassa asla sarhoş olmadan iki kadeh kaçak rakının "ifadesinin alındığı" akşam üstlerinin, gecelerinin şiirli, Marx'lı Engels'li okumalı, kimi zaman Nâzım'lı Spartaküs'lü gecelerinin damıttığı dostluğun anıtladığı...

SÜLEYMAN OKAY, ŞAİR, YAZAR, BABA.

Süleyman Okay Hatay'da ve hele Antakya'da yaşadığı döneme damgasını vurmuş bir kahramandır:

Yaşamıyla ve yaşam biçimiyle, siyasi faaliyetleriyle, yazarlığıyla, gazeteciliğiyle ve bilhassa şairliği ile.

Bütün bu özellikleri bir arada bulunduran bir insan da sıradan çıkar ve kaçınılmaz bir şekilde ilgi ve çekim merkezi olur. Etrafında sevimli insanlar toplanır : Sevimli, sağlam ve sözü geçen insanlar.

Konuşulanları, söylenenleri sır gibi saklayan sıkı bir “toplumsal aile”. İlişkiler çünkü yılların, günlerin ve bilhassa gecelerin damıtılmasından örülmüştür. Hoş ve güzel. İyi ve sağlam.

İşte Süleyman Okay ve arkadaşları, bu ortamın, bu çeşitliliğin, bu iççeliğin anlatıcılarıdır aynı zamanda. Hem kendilerini anlatırlar, yazarlar, hem yaşadıklarını, hem çevrelerinde olup-bitenleri.

Süleyman Okay’ı yazarken, biraz da onları, o gençler grubunu anlatıyoruz kesinlikle. Bu tarih BİR TEK KİŞİNİN DEĞİL genç, sağlam, dürüst dostlar topluluğunun tarihidir.

Bu ortak ve kapsamlı hikayeyle birlikte Hatay'daki sol hareket tarihine de giriyoruz. Daha kapsamlı kitaplara kapı açması umuduyla.

Süleyman Okay'ın yaşam öyküsü Antakya'nın ve Hatay ilinin yakın tarihine ve sosyalizmin yayılması bağlamında bu önemli kentimizdeki ve bölgedeki sol hareketin geçmişine de ışık tutuyor. Yeni araştırmalar daha çok ışık tutacaktır mutlaka. Eminim. Yalçın Ergönül örneği ve dönemin diğer ilericileri, Mustafa Kuseyri gibi devrimcileri de anılarak, bugünümüze kadar maalesef ihmal edilen veya arzu edilen düzeyde incelenmeyen / incelenemeyen Antakya'nın ve Hatay'ın toplumsal tarihi, Antakya'da ve çevresinde Sol Hareketin Tarihi böylece geç bile olsa yaratanlarına saygı ve sevgi işareti olarak yayınlanmalıdır. Bu iki çalışmam bu konuda bir parça bile yol açıcı olurlarsa amaçlarına ulaşacaktır.

(12 Mart 2022'de ayorum.com'da yayınlandı.)

ÖZLÜ SÖZLER, ÖZDEYİŞLER

Önce Türk dili ve edebiyatı, Türkedebiyatı.org, Özdeyişler (Vecizeler, Özlü Sözler) ve benzeri siteler gibi değişik kaynaklardan kimi tanımları aktarayım :

Özdeyiş: Bir düşünceyi en kısa, en özlü biçimde, kimi kez vurucu bir şekilde aktaran, anlatan genellikle bir, bazen bir-iki veya birkaç cümleden oluşan bilgece söz.

Eş anlamlısı: Vecize, veciz söz, özsöz, özlü söz, aforizma; osmanlıcada cümle-i hikemiye, kelim-i kibar.

Vecizeler, bağımsız bir eser halinde yazılabildikleri gibi, bir yazarın eserlerinde dağınık olarak da, serpiştirilmiş biçimde de bulunabilir.

Vecizeler de tıpkı atasözleri gibi yaşanan olaylardan, gözlemlerden ve deneyimlerden çıkarılan sonuçlara, derslere dayanır. Bir kıssadan hisse. Kimi zaman kıssadan daha kısa.

Geçmiş dönemlerde “cümle-i hikemiye” ve “kelam-ı kibar” adı altında toplanmış olanları vardır. Kimi kaynaklara göre, Tanzimat’tan sonraki Türk edebiyatında doğrudan doğruya vecize türünde yazan ilk sanatçı, Cenap Şahabettin’dir. Veciz sözleri, “Tiryaki Sözleri” adı altında bir kitapta bir araya getirilmiştir. İşte çok bilinen bir örnek :

“Akıl yaşta değil baştadır. Doğru bir söz, fakat akılı da başa yaş getirir.”

Geçmiş yıllardaki yazı ve notlarımın bulunduğu birkaç defteri tararken kimi özdeyişleri alıp buraya not ettim; birkaçı günümüze, olan-bitenlere, çevre koşullarına epey uyuyor, o nedenle

yayınlıyorum / paylaşıyorum, belki bir işe yararlar. İşte seçmece minik bir deste:

“Akıllı biri, uyuyor olsa bile kaplanın kuyruğunu çekmez / kuyruğuna basmaz.” Nijerya’dan. 14 Ekim 2005’te not etmişim.

Fransa’da “Uyuyan polis uyandırılmaz.” denir.

“Dostluk insanı ihtiyarladığında gençleştirir.” Korsika’dayken kulağıma çarpmış, hemen küçük cep defterine yazmışım. 14 Ekim 2005.

“Horana giren sallanır.” Laz’dan al haberi. 8 Kasım 2007.

“Beyaz adamın mutlaka bir saati vardır ama hiç zamanı yokur.” Afrika kökenli. 16 Aralık 2003.

“Kuş tuzağı unuttu, tuzak kuşu unutmadı.” Afrika’dan. 29 Mart 1986.

“Hiç haber almamak kötü haber almaktan iyidir.” ABD özdeyişi. 24 Ocak 2006.

“Sağır işine geleni duyar.” 12 Eylül 2003.

Ünlü yazar, şair ve düşünürlerden birkaç özlü söz:

“Ben bilmediğimi bildiğim için, öteki insanlardan akıllıyım.” Sokrates.

“Bir milletin büyüklüğü, nüfusunun çokluğu ile değil, akıllı ve fazilet sahibi adamlarının sayısı ile belli olur.” Victor Hugo.

“Susmayı bilmek söylemeyi bilmekten daha nadir bir meziyettir.” Ambroise.

“Cahil birinin yanında kitap gibi sessiz ol.” Mevlana.

“Gazetecinin izleyeceği tek yol demiryoludur.” Albert Londres.

“Dişçi değiştirilmez.” Fahri Petek, 2008.

“Hamamdan yeni çıkanın başında bit aranmaz.” Meçhul ama yerinde.

“Bakkaldan aldım bir. Eve geldim bin. Bil bakalım ben neyim.” Nar ülkesinden gelen bilmece / soru, kıssadan hisesi ne ola ?

“Öyle horlama ne olur bitlerimi uyandıracaksın.” Fritz Lang’dan. M. Le Maudit’de (M-Eine Stadt sucht einen Mörder)

“Bulaşıcı hastalıklar yerine bulaşıcı kahkahalar gerek bize.” Paris’ten. 1 Eylül 2022.

“Bak yürüyen toprak ahmak.”

“Bu vatana nasıl kıydılar ?” Nâzım Hikmet.

“Kan konuşmaz şuurular konuşur.» “Beşeri alçaklıklar karşısında feryatları kanlar değil, şuurular koparır.” Nâzım Hikmet.

“Külü yok belleğin.” Charles Dobzynski.

“Güzel günler zorlu duraklardan geçer.” Yılmaz Güney.

Kimi köşe yazarımızın düzenli olarak bir bazen iki özlü söze yer verdiklerini de geçerken anımsatayım. Bunlardan biri, en düzenlisi, seçmece deyişleri “Söz” başlığıyla “Açık Pencere”sinde sunan, iyi gazeteci ve kadim dostumuz Melih Aşık’tır : İşte iki örnek :

“SÖZ : Emeklilik keyifli iştir. Yeter ki en az parayla en uzun vakit geçirmenin yolunu bir bulun.” Fransız sözü. Milliyet, 17 Eylül 2022.

“SÖZ : Dünyada Araplar kadar güzel masal uyduran, Farslar kadar masalı güzel anlatan, Türkler kadar bu masala inanan ikinci bir millet yoktur.” Mirza Fetali Ahundov, Azerbaycanlı yazar. Milliyet, 8 Ekim 2022.

“Çizgi beyinsel, renk sezgiseldir.” Rasin, 29 Aralık 2006.

“Sahip olduklarınız size sahip olmasın sakın.”

“Yaşayan görür.”

“Uyanın çok geç olmadan.”

(10 Ekim 2022’de ayorum.com’da yayınlandı.)

YENİDEN E-KİTAPLARIMIZLA

Yaz tatili geçeli epey oluyor. Sonbahar gelip gelmemekte, kalıp kalmamakta kararsız. Fransa'da kimi gün sanki yaz. Korsika ve Marsilya gibi Akdeniz'le sarmaş dolaş mekanlarda plajlar yüklü. 25 ve/veya 30-32 derecelerde kimi babayığitler veya anakahramanlar denize bile giriyor. Güneş gülüyor. Biz uzaktan seyrediyoruz. Taa Paris'lerden...

İtiraf etmeliyimki bizim için şu son aylar aktif tatil damgası taşıyordu: güya yaz tatilindeydik ama çalışmalarımızı sürdürüyorduk. Nitekim ayorum.com'daki makalelerimizle hizmette kusur etmemeyi görev bildik.

Ama bir noktada eksiğimiz oldu: ekitap sunumlarımızda. Aktif de olsa tatil-matıl gibi nedenlerle ekitap sunumunu nisandan bu yana maalesef sürdüremedik. Ama can sağolsun. Aşırı sıcaklara, kuraklığa, sellere, yazgünüyağandolulara, yangınlara, savaşlara, korona salgınına, cana kıymalara, bu dünyanın malum belalarına karşın daha sonra yayınlamak üzere yazmayı sürdürdük. Nihayet zamanı geldi ve işte 28 Ekim 2022'de, yeniden ekitap sunumunu da başlattık. Ferruh Dinçkal'ın seçkin katkıları ve teknik yönetmenliğiyle. Takımımız yeniden sahada. Kitap ve ekitap yazmak ve okumak sevgimiz aynen sürüyor.

Bugün bu iyi haberi iletmek için yazıyorum.

Yeni sezonu iki ekitapla açıyorum. Birincisi fransızca: Livre de Voyage Immobile. Türkçeye "Hareketsiz/Hareket etmeden Yolculuk Kitabı" diye çevirebiliriz. Naci'ye bıraksam O, "Yok yav 'Yola Çıkmadan Seyahat Kitabı' diye çevirmek daha yerinde olacak" diyebilir. Naci işte, bildiğiniz gibi hep aynı. Bu çalışmanın

türkçe kısa tanıtımını ve fransızca kısıdan kısa tanıtımını sunuyorum. Hemen aşağıda.

İkinci ekitab ise Harita-Metod Defteri. Yayınlanmışlar yanında birçoğu ilk kez sunulan makalelerimi içeren bu ekitabın çok kısa tanıtımını aşağıda sunuyorum.

Böylece yaz tatilini boşuna geçirmediğimizi umarım bir parça ispat edebiliyorum.

Geçmiş tatil aylarında başka şeyler de yazdım, onları da sırası gelince sunacağım. Güneş sözünde durur, havalar iyi olursa.

İşte öncelikle tadım-lık-lık-lar. Sonrası size kalıyor. Tıklatmanız yeter. Ekitaplar daha öncekiler gibi ücretsiz.

Bu kadarlık bir ikramımız da olsun artık.

LİVRE DE VOYAGE İMMOBİLE için TÜRKÇE KISA TANITIM:

Heykeltıraş Françoise Giannesini'nin yünden ve ardoise'dan (arduvaz veya kayağantaş, kayrak diyenler de var) yarattığı eserlerine, "dünyasına", ilk kez görüyormuşçasına şaşkınlıkla bakalım: Rüyamsı bir "göçebe" dünyasıdır bu. Başiboş, kaçmak, kaçamak yanlısı bir dünya. Sanatçının yaratışındaki. Bu kendine özgü dünya sözcüklerin ve imajların akıntısına kapılmış, peşine takılmış, romansı anlatımlarla çocukluk durumlarının, akılda kalanlarının, an(ı)larının karışımıdır. Bileşimidir. Damıtılmış halidir. Katıksız. Ailemsi kıvılcımlarla, nereden esinlendikleri, neden ve nasıl biriktirildikleri bilinemeyen, belki de unutulmuş, üstü örtülmüş, kalmasın denilenlerin, bulanık, belli belirsiz, insanlık, çocukluk ve kadınlık durumlarının karışımı. Bileşimi diyorum ve burada yineliyorum. Damıtılmışları.

Eşsiz. Tekil. Çekinçesiz.

Tamamı sanatçının kendinden, özünden, özbeözünden, iç derinliklerinden sulanan, “Doğu’yu” asla ıskalamayan bir dünya. Yaşanmış, içselleştirilmiş bir dış dünyanın yeniden sunumu.

Cömertçe.

İmajlar karşısında durmaksızın hareket. Hareketlilik kesintisiz. Kendi hafızasında “yolculuk”. Kaçak. Kendi hayaletleri, fantomalari, anıları, yaşadıkları ve yaşayamadıklarıyla ve daha bilmemneleriyle, “neblemneleri”yle, “karşılıklı konuşmaları”, tartışmaları, atışmaları. Tümü tamamı.

Sansürsüz.

Yolculuklarımızı kim ya da kimler düzenliyor? Neden? Ne zaman? Nasıl? Nerede?

Sizi işte böyle bir dünyaya yolculuğa davet ediyorum:

Vizesiz.

Hareket etmeyen. Hiçbir yere gitmeyen. Ama hiç te durmayan. Düşünen. Dinleyen. Dinlenen. Paradoks. Firar.

Gezegenlerde gezinen. Masmavi bir denizde, yemyeşil bir yeryüzünde, sonsuz bir gökyüzünde, karanlık ay’da, geleceği bilinmeyen mars’ta, ne olacağı meçhul jupiter’de. Ve diğerlerinde.

Neyle olursa olsun. Gemide, uzay gemisinde, trende, uçakta, füzede hareketsiz binbir yolculuğun paramparça olmuş ama dağıtılmamış, sadece serpiştirilmiş an(ı)larını toplamaya, biriktirmeye davet ediyorum. Rüyamsı bir göçebeliktir bu. Haydi kalkıyoruz. (Paris, 26 Ekim 2022.)

LIVRE DE VOYAGE İMMOBİLE için FRANSIZCA çok KISA TANITIM:

Les oeuvres de Françoise Giannesini sont petites, moyennes, monumentales. Massives. Tendues entre ciel et terres. Des blocs de sensations qui tiennent lieu de langages.

Créer c'est suggérer, guérir, inventer.

Grâce à elle nous avons un autre plaisir de contempler en profondeur. Ecouter en silence, dans un long moment de silence. Voyager: dans différentes planètes. Mobile ou immobile. Dans un monde réel ou irréel. Visible ou invisible. Ou les deux en même temps.

C'est à vous de décider: Et partir. Bon vent.

“La sculpture se fait en se faisant.” Parole d'artiste.

HARİTA-METOD DEFTERİ için KISA TANITIM :

İyi çizilmiş bir harita bir bakışta birçok şeyi şıp diye anlamamıza yardımcı olabilir.

İyi çizilmiş bir haritanın “altındakilere”, “sakladıklarına” ulaşabilirsek haritanın üstündekilerinin ve komşularının coğrafyasını, jeopolitiğini, stratejisini ve jeostratejisini daha iyi ve daha kolayca anlayabiliriz.

İyi çizilmiş bir harita çömertçe coğrafya ve tarih dersleri sunar.

İyi çizilmiş bir harita aynı zamanda derli toplu toplumsal meseleler, kimlikler, “aidiyetler” yumağıdır da.

“Kimliğiniz?” diye sorulması bir rastlantı değildir bir haritada bir noktadan öbürüne geçmek üzereyken.

Haritaları iyi çizmek, iyi okumak, iyi yorumlamak, yerinde ve haklı renklerle donatmak gerekiyor :

Denizler ve akarsular mavi, dağlar kahverengi, vadiler yeşil olmalı, her şey iyi ve güzel çizilmeli.

Peki ya insanlar hangi renkte çizilecek? Bu çalışmada yanıtlamaya çalışıyorum.

(31 Ekim 2022’de ayorum.com’da yayınladı.)

ALTIN GOLLER DOKSAN DAKİKA

Abidin Dino'nun yaratıcılarından biri olduğu, 1967'de Türkiye'de Altın Goller ismiyle gösterilen Goal ! filminin hikayesini yazmak istememin ve nihayet yazıp ekitap biçiminde sunmamın birkaç nedeni var :

Öncelikle aramızdan ayrılışının yirmidokuzuncu yılında Abidin'i bir de böyle anımsamak, futbola ve belgesel filmciliğe önem verdiğini sergilemek istediğim için.

Abidin'in futbolla ilişkisi sadece ilkençlik yıllarındaki kaleciliğiyle ve daha sonraki futbolistik ve abidinik sohbetleriyle sınırlı değil.

Milyonların ilgisini çeken ve coğrafyası gittikçe genişleyen bir spor olduğu kadar birçok yönüyle ekonomik, siyasi ve toplumsal bir olay biçiminde değerlendirdiği futbol ve futbolun "nakli", "naklen yayını" alanında Abidin Dino bu belgesel filmiyle futbol tarihine kalıcı bir imza atmıştır. Kalıcı bir iz bırakmıştır : İngiltere'de düzenlenen The World Cup 1966 vesilesiyle. United Kingdom (Birleşik Krallık) milli takımının kazandığı Şampiyona'nın maçlarını belgesel bir filmle ölümsüzleştirerek. Öğretici ve kalıcı derslerle yüklü harika bir belgesel yaratarak. Hafızalardan silinmeyen.

19. Yüzyılın ikinci yarısında, bu işin uzmanlarına göre 1863'te İngiltere'de, yaratılan ve 20. yüzyıla hız kazanan, dünyanın dört bucağına, bilhassa Brezilya'ya, yayılan futbolun kısa tarihinde futbolun filme çekimi alanında bir devrim yaratan bu belgeselde, Abidin, Eylül 1934 ile Mayıs 1937 arasında, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) Sergey Yutkeviç ile birlikte sinema alanında çalıştığı dönemde öğrendiği ve uyguladığı sinema yöntemlerini bir kez daha kullandı. "Çizgi senaryo" metodunu sürdürdü

O günlerde televizyonlarda siyah beyaz nakledilen maçları renkli olarak yansıttı küçük ve büyük ekranlara.

Bir maçı pek çok, onaltı veya ondokuz kamerayla filme çekti. Hangi an hangi kamera ne yapmalı, kameralar nerelere yerleştirilmeli ve daha binbir konuda buluşlar yarattı.

Bir belgeselle belgesel filmde ödüller kazandı, sinema tarihinin unutulmazları arasına girdi. Az şey sayılmamalı.

Abidin Dino'ya yakışıyor. Bu çalışmada bu yaratıcılığın kısa tarihini aktarmaya çalışıyorum. Tarihte ve tarihimizde iz bırakanları unutmamak arzusuyla.

Abidin Dino bizdendir.

Abidin Dino karikatür, resim, öykü ve şiir ustasıydı. Gazeteciydi. Türkiye ve SSCB'de sinemada ve tiyatrodaki dekoratör ustasıydı. İngiltere'de dünyaca tanınan belgesel ustası. Bilinmesinde yarar var.

Bu belgesel üzerine araştırmalarımı ve çalışmamı derinleştirince Abidin'in tek yönetmen olmadığını anladım. İngilizce ve italyanca afişlerde, haber, makale, duyuru ve benzerlerinde

iki yönetmenin ismi var. "İkinci yönetmen" veya büyük olasılıkla, stadyumların dışındaki sahneleri çekmekle yükümlü "ikinci ekibin yönetmeni" hakkında ayrıca araştırmalar yaptım : Ross Devenish ismini böylece buldum. Devenish'in hayat hikayesinden konumuzu ilgilendiren parçalara çalışmamda kısaca yer verdim. Fotoğraflarını da bulup ekitabıma yerleştirdim. 1966'da 27

yaşındaki Güney Afrikalı genç, o yıllarda ülkesinde yürürlüğe olan Siyahları dışlayıcı, ırkçı ve açıkca nazi rejime muhalifti ve sinema eğitimini Londra’da yapmış ilerici bir sinemacıydı. Kısaca anlatılması gerekiyordu. Elimdeki belgelere ve bilgilere dayanarak yazdım.

Belgeselin yaratılmasında ismi bilinmesi gerekenlerden biri de Şili doğumlu Octavia Senoret Guevara’ydı : Belgeselin prodüktörü/yapımcısı. 1946 veya 1947’den itibaren bilhassa İtalya’da aktör, senarist ve prodüktör olarak tanınıyor. Abidin ile Abidin’in 1952’de Ocak ayından yılın sonuna kadar kaldığı Roma’da tanıştıklarını çıkarsadım. Ocak 1952’de İstanbul’dan Roma’ya giden Abidin’in hemen kaynaştığı resim, sinema, edebiyat ve genel sanat çevresi içinde Octavia ile tanıştığı ve bu dostluğun sürdüğünü sanıyorum. Bizzat Ross Devenish Abidin’in Octavia’ın “dostu” olduğunu bir söyleşisinde belirtiyor. Böylece Abidin’in İtalya ile öteden beri gelen ama maalesef henüz yeterince incelemediğimiz, araştırmadığımız İtalya aşkının kimi kapılarını da açtık sanıyorum. Araştırma ve incelemelerimizi sürdürmeliyiz. Yeni kapılar var, açılacak.

Epey orjinal ve ilginç görsel malzemesiyle yetmişdokuz sayfalık ekitap, hesabını yaptım, tam doksan dakikada okunuyor. Futbola ilişkin bir çalışma için fena değil. Uzatma olabilir ama bu size kalmış bir şey : Çayı demledikten, iki bardak tavşan kanı çayı içtikten sonra okumaya başlarsanız tam doksan dakikada bitiyor. Denemesi serbest.

Künyesi : Altın Goller, ekitap.ayorum.com sitesinde. Hediyeimizdir.

(7 Aralık 2022’de Yeni Yaşam gazetesinde ve sitesinde yayınlandı.)

KOLLEKTİF OYNAYAN KAZANIR

Abidin Dino'nun yaratıcılarından biri olduğu Altın Goller belgesel filmi üzerine araştırmalarımı ve çalışmamı derinleştirince Abidin'in tek yönetmen olmadığını anladım. İngilizce ve italyanca afişlerde, haber, makale, duyuru ve benzerlerinde iki yönetmenin ismi var : Abidin Dino ile Ross Devenish'in.

"İkinci yönetmen" veya "ikinci ekibin yönetmeni" hakkında ayrıca araştırmalar yaptım : Ross Devenish ismini böylece buldum. Devenish'in hayat hikayesinden konumuzu ilgilendiren parçalara çalışmamda kısaca yer verdim. Fotoğraflarını da bulup ekitabıma yerleştirdim.

1966'da 27 yaşındaki Güney Afrikalı genç, o yıllarda ülkesinde yürürlüğe olan Siyahları dışlayıcı, ırkçı, nazi rejime (apartheid) muhalif ve sinema eğitimini Londra'da yapmış ilerici bir sinemacı.

Belgeselin yaratılmasında ismi bilinmesi gerekenlerden biri de Şili doğumlu Octavia Senoret Guevara'ydı : Belgeselin prodüktörü/yapımcısı. 1946 veya 1947'den itibaren bilhassa İtalya'da aktör, senarist ve prodüktör olarak tanınıyor.

Octavia'nın Abidin ile Abidin'in 1952'de Ocak ayından yılın sonuna kadar kaldığı Roma'da tanıştıklarını çıkarsadım. Ocak 1952'de İstanbul'dan Roma'ya giden Abidin'in hemen kaynaştığı resim, sinema, edebiyat ve genel sanat çevresi içinde Octavia ile tanıştığı ve bu dostluğun sürdüğü anlaşılıyor.

Bir yapımcı, iki yönetmen sadece üç kişi ediyor. 25 veya 26 kişilik "milli" burada "milletlerarası" kadroyu oluşturmak için kolları sıvamamız gerekiyor : Bir belgesel filmi yaratmak o kadar da kolay bir iş değil :

Jenerikte iyi saydıysam 16 belki 17 kamera ustası var ; bir daha saymalı mı ? Belki saymalı. 19 Kasım 2022’de bir daha saydım : 3 şef kameraman, 13 kameraman toplam 16 oluyor.

Şimdi sayımız 19.

Müziği düzenleyen ve yöneten, cazı parçalar harika, dramatik ve epik olanlar da : John Hawksworth.

Etti 20.

Stadyumlarda seyircilerin bizzat kullandığı müzik aletleri ve değişik türden çalgılar da doğal bir müzik yayıyor. Bu da seyircilerin hediyesi. Seyircilerin ne yurtsever türkülerini unutuyoruz. Ne de ulusal marşlarını.

Fransızca “commentaire”, ingilizce “commentary”, türkçeye anlatı/açıklama/açıklama/yorum gibi çevrilebilen metni yazan / commentary written by : BRIAN GLANVILLE.

Etti 21.

Glanville gazeteciler tarafından çok övülüyor : Kimi Glanville için “novelist and sports writer supreme” diye yazıyor. Sonra “written by prestigious sport writer, novelist Brian Glanville”den söz ediliyor.

Commentary’yi seslendiren / spoken ise aktör Nigel Patrick.

Etti 22.

Production executif : David Plumb. Etti 23.

Sound recordists : 6 kişi.

Supervising editor : Jeanne Hendelson. 1 kişi.

Editors : Jack Knight ve 2 kişi daha.

Photographie consultant : Michael Samuelson.

Executive producer : Michael Sullivan.

Kadro tamamlandı mı ?

Aşağı yukarı evet.

Sayımız 30'u bile geçti. Tamı tamamına 35 kişiyiz. Hakiki bir takım.

Maçı kazanabilir miyiz ? Evet !

Yeter mi ? Yeter.

Yetti de.

Bu topluluk, bu tam kadro teknik takım, 11 Temmuzdan 30 Temmuz 1966'ya kadar canla başla gece ve gündüz çalıştı, spor tarihine kalıcı bir eser bıraktı.

Orijinalini, renkli menkli, Ross Devendish muhkem bir mekanda bizzat yıllarca saklı tutmuş. Yıllar sonra bu filmi yeniden gösterime sokmak için her yere başvurulmuş, müze şu bu aranmış taranmış ama film bulunamamış. Birinin aklına Ross'a danışmak gelmiş. Ne iyi ki Ross'un öngörüsü sorunu çözmüş. Filmin tozu mozu alınmış, gözden geçirilmiş, kimi renk ve benzeri soruna çare bulunmuş ve yeniden gösterime sokulmuş.

İyi de olmuş :

Bu takımın, bizim takımın, emeği boşa gitmiş olmaktan kurtulmuş. Ortak hafızamızın bir parçası da.

Yaşşşşş Ross ! Abidin Dino kollektif bir biçimde yaratılan ortak eserin yok olmaktan kurtulduğunu ve yeni bir gençlik kazandığını öğrenmekten mutludur mutlaka. Abidin'e göre, imece yöntemiyle çalışmak ve yaratmak iyidir. Adanalı yıllarında çevre köylerin emekçileriyle ortaklaşa yarattıkları piyesleri gibi.

Paris sohbetlerimizde, “Kazanmak için kolektif oynamalıyız” diyordu Abidin. Katılıyorum.

Abidin gibi sanatçılar herkese nasip olmaz, kıymetini bilelim. Kolektif oynayalım. Bu maçı kazanmak istiyoruz çünkü. Mutlaka.

Evet bir gün mutlaka.

Epey orjinal ve ilginç görsel malzemesiyle yetmişdokuz sayfalık ekitap, hesabını yaptım, doksan dakikada okunuyor. Farzedinki bir maç. Kazandığımız.

Künyesi : Altın Goller, ekitap.ayorum.com sitesinde. Hediyemizdir.

(7 Aralık 2022’de Yeni Posta sitesinde yayınlanan makalemi süsleyen şirin kolaj.)

BİR ÇEKİM MERKEZİDİR PARİS

Evet Paris, bir çekim merkezidir. Kuşkusuz. Hele bizim coğrafyamızın çocukları için: 18. Yüzyıldan itibaren Osmanlılar ve Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki halkların okumuş-yazmışları için.

Bu ilgi giderek, artarak, yeni boyutlar alarak sürdü:

Geçen yüzyılda, 20. yüzyılda, bu çekime bölgemizin en zenginleri de, yatırımcıları da, işverenleri de, patronları da, sermaye sahipleri de, ünlüleri de katıldı...

Elbette sadece Paris değil Londra, Roma, Atina, Barselona, Madrid de... çekim merkezi.

Bugün Paris üzerinde yoğunlaşalım:

Geçmişten gelen alışkanlıklarla bugün arap sermayesi Paris'te artık kendini, saklamaya gerek görmeden, sergileyebiliyor.

Paris-Saint-Germain (PSG) futbol takımının Katarlılarca satın alınması ve takımın dünya futbol yıldızlarıyla doldurulması bu konuda en belirgin, en açık örnektir. Resmi adıyla "Katar Devleti"nin bu takımı, yıldızlarını, örneğin Messi ve Neymar'ı, bir tür vitrin gibi kullanması artık çok açık. Böyle bir takıma ve bu tür "yıldızlara" sahip olmak yeni tür ilişkilere de yol açması, kimi sorunu tribünlerdeki gayri resmi kulislerde çözmek konusunda kolaylıklar yaratması açısından da önemli.

Fransa'da "Araplar" ırkçılarının hedefi olabiliyor, ama kimse, aralarında pek çok ırkçının bulunduğu bilinen PSG taraftarları da içinde hiç kimse, Katar sermayesinin gücüne ve bu sermayenin Paris'te ve Fransa'da satın alabileceği neredeyse herşeyi, şato, han, çiftlik, gökdelen, lüks bina vesaire satın almasına şaşırıyor.

Katar'ın Ekim 2012'den beri "Frankofoni (Fransızca konuşmacı/Fransızcacı) Uluslararası Örgütü"ne üye olmasına da...

Oysa bu minik devlette resmi dil arapçadır, 300 bin kadar oldukları sanılan yerliler yanında onlardan epey daha çok sayıdaki "yabancıların / göçmenlerin" (kimi kaynak 3 milyon diyor) ortak konuşma dili ingilizcedir... Bu devlete "frankofoni" topluluğu içinde yer verilmesi bir parça şike kokuyor.

PSG'nin satın alınması için Katarlılar nezdinde girişimden kaçınmayan Nicolas Sarkozy ve François Hollande'ın cumhurbaşkanı oldukları dönemde Katar'a istediği herşey verildi. Satıldı demek daha yerinde olacak. En uygun, en elverişli koşullarda ve en "dostane" fiyatlarla. Daha önceki yıllarda, örneğin Jacques Chirac'ın Paris belediye başkanı ve daha sonra cumhurbaşkanı olduğu dönemlerde Lübnan ve Irak ve genel olarak "arap sermayesi" elverişli koşullardan yararlanmıştı.

Son dönemlerdeki Katarlıların girişimciliği bölgemizin diğer zenginlerini, sermaye sahiplerini, patronlarını da etkiledi, onlara imrendirdi, onları taklide götürdü...

Nitekim arap sermayesinin peşinden, kimi zaman onunla birlikte gelen yatırım yapan, mal-mülk ve futbol takımı satın alan türk, kürt, ermeni, "kıbrıslı" (fransız medya organlarının aktardığına göre, aralarında Kıbrıs pasaportu "satın almış" ve Kıbrıs yurttaşı olmuş Ruslar da varmış) sermayesi de Paris'te dikkat çekiyor.

Hemen hemen her sokaktaki bir, bazen iki dönerciyi saymıyorum.

Fransa'da sadece "kebab" denilip benimsenen, ABD çıkışlı kokmuş köfteleri yenmek ("yemek" değil) üzere olan döner satıp zengin olanların, sermaye açısından önemini göz ardı etmeden, türk ve kürt sermayesinin de Paris'te, Marsilya'da, Nice'te, Lyon'da ve

Fransa'nın birçok başka kentinde kendinden söz ettirdiğini belirtmek istiyorum.

Zenginlerimiz, çok zenginlerimiz, patronlarımız, yatırımcılarımız yanında sporcularımız, Paris'teki ünlülerimiz, gelip-geçen ve gelip-geçemeyen siyasetçilerimiz, diplomatik görevlilerimiz, Paris'te evlenmek için gelen ünlülerimiz, emekçilerimiz, ünlü ve az ünlü veya henüz ünlenmemiş sanatçılarımız, artık çoluk-çocuk buraya yerleşmişlerimiz, hem Türkiye Cumhuriyeti hem Fransa Cumhuriyeti yurttaşlarının ve onlar sayesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin Fransa ile, Avrupa Birliği ile fiilen içiçe girdiğinin, ekonomik bakımdan neredeyse tümüyle bütünleştiğinin ispatıdır.

Buna Almanya Federal Cumhuriyeti ve Belçika Krallığı başta AB üyesi diğer ülkelerdeki yurttaşlarımızı da ekonomik ugraşlarıyla katarsak mesele daha iyi anlaşılacaktır.

Farklı ülkelerden akıp gelen sermayelerin serüvenini incelemek, çözebilmek için sahnede "oylananlar" kadar "perde arkasında", "kuliste" olup-bitirilenlere de önem vermek gerekiyor.

(20 Aralık 2022'de yazıldı.)

AFTER MATCH / MAÇTAN SONRA (SON)

28 Kasım 2022’de yayınladığım “After match / maçtan sonra” başlıklı makalemde sorduğum soruların yanıtlarını maç sonrasında vereyim diyorum, mademki Dünya Futbol Şampiyonası sona erdi :

1958’de Avrupa’da, 1962’de Güney Amerika’da, 1970’de Orta Amerika’da, 1994’te Kuzey Amerika’da, 2002’de Asya’da Dünya Futbol Şampiyonu olan Brezilya milli takımı 2022’de Katar’da ve Ortadoğu’da şampiyon olamadı, altıncı yıldızını göğsüne takamadı :

Brezilya biraz erken elendi. Altıncı yıldız bir dahaki sefere kaldı. Neymar’ın göz yaşları ise büyük ihtimalle unutulmayacak.

1998’de Paris’te, 2018’de Moskova’da Dünya Futbol Şampiyonu olan Fransa milli takımı bu yıl aynı başarıyı gösteremedi, üçüncü yıldızını avuçlayamadı. Ama finali oynadı, Arjantin’in peşinden ikinciliği kazandı. Bu da az şey sayılmamalı. Kyilan Mbape gol kralı oldu, final maçında üç gol atan ikinci futbolcu unvanını da aldı. Futboldaki neredeyse bütün rekorları kırdı. Dahası da var. Olacak.

Didier Deschamps/DD/“Dede” 1998’de kaptan olarak, 2018’de tek seçici olarak milli takımına Dünya Futbol Şampiyonluğunu kazandırdıktan sonra 2022’de yine tek seçici olarak şampiyonluk elde edemedi, ama adı futbol tarihindeki yerini korudu. Final maçındaki yönetimi, taktiği ve tekniği iyi değildi. Belki Ocak 2023’te tek seçicilikten ayrılacak. O ayrılınca belki tek seçiciliğe Zinedine Zidane getirilecek. Belki.

Pek yakında belli olacak.

1776'da ABD'ye bağımsızlığını tanımak zorunda kalan Birleşik Krallık / United Kingdom dört yılda bir rövanşını almaya çalışıyor ama bir türlü üstesinden gelemiyor. Bu yıl da öyle oldu.

Sömürülenler geçmişlerini unutmuyor mu? Hayır unutmuyor:

Tunus Fransa'yı yendi örneğin.

Fas önüne geleni yendi, Fransa hariç...

Senegal ve Kamerun örneklerini de es geçmeyelim.

1971'de Katar'a bağımsızlığını tanıyan United Kingdom 2022'de Dünya Futbol Şampiyonasını kendisinden daha iyi düzenleyen eski sömürgesi karşısında kıskançlıktan çatlamadı. Galler rövanşı alamadı. İngiltere Fransa karşısında "çatladı".

Katar emiri, bir işveren, bir patron olarak Paris Saint-Germain'de oynayan emekçilerinden, Mbappe, Messi, Di Maria ve Neymar'ı ülkesine kadar getirtip izlemekten ve yurttaşlarına izlettirmekten memnun mu?

Memnun. Final maçından sonra bir baba gibi Di Maria, Messi ve Mbappe'yi bağrına bastı.

Portekiz 28 Kasım 2022'de, Uruguay'dan dört yıl öncesinin rövanşını alabildi. Ama Fas'a yenildi ve elendi. Portekizliler her zamanki gibi yine "Muhteşem Yitirenler / Elenenler" rolündeydi. Christiana Rolando gözyaşlarını saklayamadı.

İlk kez ilk maçını yitiren düzenleyici devlet olarak futbol tarihine geçen Katar ikinci maçında da mağlup olup 2022 World Cup'ta elenen ilk takım olarak da tarihe geçti. Kalıcı mı?

Katar'ın futbolistik ve diğer alanlardaki "başarılarının" sıralamasını daha sonraya bırakarak, Suudi Arabistan'ın ilk maçını kazanması üzerine Katar emirinin adı geçen ülke milli takımının renklerini

taşıyan atkıyı boynuna sarmasını buraya yazalım. Daha birkaç ay öncesine kadar araları bozuk bu iki devletin futbol sayesinde “barıştıkları” söylenebilir mi? Zaman gösterecek.

Suudi Arabistan milli takımı Arjantin’i ilk maçında yenerek, “gelecek Şampiyonu” uyarıcı rol oynadı belki. Tarihe bir de böyle geçti.

Futbol diplomasisi işe yarayacak mı? Kanımca yarayacak. Ama nasıl olacağını gelecek günler söyleyecek.

2030’da Şampiyonayı düzenlemeye aday Suudi Arabistan’ın şansı var. Katar’dan sonra sırada Suudi Arabistan var deniyor.

Futbol sahasına girişte ünlü, çok ünlü oyuncuların ellerinden tuttuğu çocukların, aralarında kız çocukları da bulunan çocukların, yürümeyi bırakıp elini tuttukları veya arkadan gelen oyunculara sevinçle ve gözleri pırıl pırıl bakmaları, onlarla el sıkışmaları, Neymar’la ve birkaçıyla daha yaptıkları gibi kimi kez iki satır söz etmeleri gelecekte bu çocukların da futbolcu olacakları anlamına gelir mi?

Gelir. Kimi zaten şu anda futbol oynuyor. Futbolu okulunda öğreniyor. Derslerini ihmal etmeden. Kylian Mbappe, Randal Kolo Muina örnekleri gözleri önünde.

Dramlara, sonbahara, bir türlü gelmek bilmeyen kışa, savaşımlara, enflasyona, yoksulluğa, açlığa, susuzluğa, soğuktan ölümlere, su baskınlarına, toprak kaymalarına, özgürlük eksikliğine, demokrasi yokluğuna, siyasi ve mali vurgunlara, ilmi ve filmi hırsızlamalara, gösteri yaptıkları için öldürülenlere, toprak kaymalarına ve benzeri binbir belaya rağmen, kimi kez bunların tümüne bile göz kapayarak futbol maçı seyretmek mümkün mü?

Değil. İşte örneğini bir kez daha gördük.

Futbol maçlarını es geçmeden günümüzün en hakiki ekonomistlerinden / iktisatçılarından Daniel Cohen'in yeni çıkan Homo Numericus: La "Civilisation" Qui Vient (Albin Michel, Paris, 2022) başlığını taşıyan yeni kitabını okuyup siyasi, ekonomik, toplumsal dertlerimizin birkaçına, belki tümüne kalıcı ve hakiki çareler mi aramalı?

Evet.

İkisini de yapmak olası mı? Bu da bir sorudur.

İşte yanıtım:

Evet.

(28 Kasım 2022'de ayorum.com'da yayınlanan metin 19 Aralıkta yeniden yazıldı.)

“KOŞARAK GELDİM, ÇORABI DELDİM”

Komet, dostu Oral Çalışlar’la yaptığı söyleşide, “Sanat özgürlük mefhumuyla anılan bir şey. Sanatçının kendisini özgürleştirmesi lazım ki o özgürlük de izleyicilere yansıyabilsin” diyor.

Dediğini yapan adamdı Komet. Dediği gibi çizdi. Dediği gibi yaşadı. Mütevazı bir biçimde aramızdan ayrıldı. İstanbul’da.

Bütün dostlarından eli kalem tutanlar, örneğin Melih Aşık, Oral Çalışlar, Tuğrul Eryılmaz ve dahası, mutlaka birşeyler yazdı.

Veya söyledi. İşte Bedri Baykam. İşte Müjdat Gezen.

Çorum’da başladı her şey.

Ortaokul öğretmeni resme merakını ve “bileğinin güçlü olduğunu” farkettiler. Kutladı Gürkan’ı : “Aferin çocuk bildiğin yolda devam et.”

Gürkan bizim Komet’ti.

Evet kimlik kağıdında adı ve soyadı Gürkan Coşkun’dur. Hakiki bir Anadolu çocuğu. Ülkesinin her karışına bağlı. Yurdunun bütün çocuklarını dinlemeye hazır. Dünya halkları çocuklarına sevecen.

Paris'te bütün dünyayı birarada bulduğunda, Montparnasse'a (Parnasse Tepesi'ne) demir attı. Önce ucuz otellerde ve arkadaş evlerinde, sonra resminden geçinmeye başlayınca sağlam evlerde.

Deniz titremiyordu ama tedbidiri elden bırakmıyordu Komet. Mayıs 68'i idrak etmişti Paris ve gelene kuşak açıyordu. Komet çok iyi arkadaşlıklar yarattı. Gülen ve yaratan kümeler içinde yaşadı, çizdi, çizdi, çizdi. Bir önceki kuşak ressamı, Abidin'ler, Remzi Raşa'lar, "Bu çocukta birşeyler var" dedi. Kendi kuşağındankiler ise ustalığına, sadeliğine, içtenliğine, neşesine hayran oldu.

Kendine özgü ve bildiği biçimde çizmeyi sürdürdü Komet. Dünyanın dört bucağından gelmişlere, yurttaş ressamı da eklersek sanat dünyasının resim gezegenindeki en iyileri tanıdı. Birçoğuyla yakın dost oldu. Eşi Zeynep'le de dostları iyi anlaştı.

KOMET ABİDİN DİNO İLE.

Özgürlüğün anlamını bilen bir başkentte, eşitlik ve kardeşlik için uğraşan insanların ülkesinde özgürce resim yaptı. Gece ve gündüz, bilhassa gece. Aralıksız. Kesintisiz. Coşkuyla. Hep gülerek.

Komet'in akıldan çıkması mümkün olmayan görüntülerinden biri hınzırca, çocukca tebessümüdür. Yüzünün bir yönüne iliştiği.

Surat asmaz. Hep gülerdi.

Komet öteden beri şiir de yazdı. Öteden beri şiire meraklı Komet birçok şiiri ezbere bilirdi. Ezberden okurdu. Yıllar boyunca yazdığı şiirleri zamanı gelince "Olabilir Olabilir" isimli bir kitapta topladı. Kitabına "Bir kişilik şiir antolojisi" tanımlamasını uygun buldu. Maksat şaka.

Çok seyahat etti. Gezdi. Gördü. Çizdi.

Paris'e İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sora geldi. Komet Fransız resim sanatını tanıyordu. Paris'in sanat merkezlerinden biri olduğunu biliyordu. Paris Parisdi. Komet te Komet. Bu iki dünya saati gelince birbirine sarıldı.

Komet'in konusu insanlardı. Kadınlı, erkekli, çocuklu insan görünümlerini karmaşık ve gruplar halinde fantastik bir yaklaşımla çizdi. Daha çok gölgede kalan yüzlerle. Daha çok koyu renklerde. Bilhassa siyahda. Kırmızı da katılacak renk şenliğine, sarı da. Lacivert te. Fenerbahçeli olduğunu da eklemeli mi ?

Pek çok mekanda, kentte kişisel sergiler açtı. Pek çok uluslararası sergiye davet edildi. Hepsine katıldı. Çocukca müzipliğini terketmeden.

Herşeyini yakınlarına ve resme verdi. Adadı. Gerçek bir resim fedaisi oldu.

KOMET'İN KONUSU İNSANLARDI.

2004'de Okuyan Us Yayın "Koşarak Geldim Çorabı Deldim" isimli anılarını toplayan kitabı yayınladı.

Zaman içinde zamana ve mekana da yer ayıran şu şiir kitapları da okuyucuya sunuldu :

2007'de "Olabilir Olabilir" adlı şiirler derlemesini Yasakmeyve Yayınevi sundu. Yeni baskısı olduğunu sandığım aynı isimli kitabı 160. Kilometre Yayınevi, 2021'de yayınladı.

Everest Yayınları Momet'i 2013'te, Can Yayınları Esas Mesele İdi Fiil'i 2017'de, 160. Kilometre Yayın Hakikat Vs'yi 2019'da yayınladı.

Melih Aşık'ın 27 Eylül 2022 tarihli Milliyet'teki köşesinden "Komet" başlıklı şu alıntıyı yapmadan geçemeyeceğim :

“Gökkuşakından bir renk eksildi. Ressam Komet de sonsuzluğa uçtu. (...) Kendine kuyruklu yıldız anlamında Komet adını yakıştırmıştı. Bir zamanlar nereye gitsek onu görürdük. Kâh Paris’te Café Flore’da, kâh Beyoğlu’nda Çiçek Bar’da, kâh bir resim sergisinde veya kokteylde... Çorumlu olmasıyla övünürdü. Bir Çorumlunun renkleri uçurarak Paris’in ünlü ressamaları arasına girmesi gerçekten de övünülecek şeydi. Son resmi 1 milyon 600 bin liraya satılmıştı. Eserleri dünya müzelerine girmişti.

Muzip adamdı. Geçen yıl açtığı sergiye ‘Resim Sergisi’ adını koymuştu. Nedeni sorulduğunda ‘Karpuz sergisi olmadığını anlatmak için’ dedi. 21 Eylül doğum yıl dönümüydü. 81’inci yaşını kutladıktan birkaç gün sonra aramızdan ayrıldı. Son muzipliği bu oldu.”

Komet çok boyutlu bir sanatçıydı. Bu yönünü biraz aydınlatılabilmek umuduyla önce Sennur Sezer’in 23 Kasım 2011 tarihli Evrensel’de sunduğu ve daha çok şairliğinden sözettiği şık ve şirin makalesinden bir alıntı sunmak istiyorum :

“Sana ne zaman Gürkan yerine Komet demeye başladık bilmem. (Ne çok fotoğrafta birlikteyiz. Şiir toplantısı fotoğrafları hepsi). Kendini yalnız kuyruklu yıldız değil, uzay prensi sayman, sana yakıştırdı: ‘Ben uzay prensi Komet’. Yaşamının yakıştığı yaşlardaydık. Şiiri de yakıştırdık kendimize. (Kuşağının ressamaları şiirlerini tuvallere yazardı bazen. Burhan gibi.) Sen bunu hiç yapmadın galiba. Severken, şiiri resimden resmi müzikten ayırmadığını sanırdım. Şiiri kayırır gibisin: ‘Müziğe kızgın, resme kırgınım (...) Tarih de yalan, gelecek de...’ İlk kitabında (Olabilir Olabilir) şiir maceranın en önemli ögesini söylemişsin: ‘Çocukluktan beri iyi bir şiir okuyucusuydum. Yüzlerce şiiri ezbere biliyordum. 19 yaşında şiire başladım, Rimbaud’nun şiiri bıraktığı yaşta.’

Resimle daha önce alanlara çıktığına göre şiiri resimden daha fazla ciddiye aldığına bile inanılabilir: '1960 başlarında bazı dergilerde birkaç şiir yayınladım, hatta şiir matinelere katıldığım oldu. On yıllardır kitap projeleriyle yatıp kalktım. Nihayet genç şair arkadaşlarımla, kaybolmayan son bavuldan (şaka değil) bu kitap çıktı.'

Resim sergine gelenlere de uyarılar yaptığını anımsamıyorum. Ama okurlarını uyardığın noktalar önemli: 'Hem kolay, hem zor bir kitap. Yarım asır boyunca yazılmış değişik tip şiirleri karıştırdım. Adeta tek kişilik bir antoloji ortaya çıktı.'

Şakayı elden bırakmıyorsun her zaman ki gibi: 'Alışık olmayan okuyucuların dikkat etmeleri gereken hususlar var. Kanımca her zemin ve zamanda okumaya kalkışmaları zararlı olabilir. Aç karnına okumamalı mesela. Tatiller için rahatsız edici olabilir. Ama iş yerinde az da olsa gizlice okunabilir. Özel bir gününüzü veya haftanızı bu işe ayırabilirsiniz. Alışkın okuyucular zaten ne yapmaları gerektiğini bilirler.'

Sevgili Komet, şiiri ciddiye almak kolay değildir. Ancak böyle biri yadırgamaz senin söylediklerini.

Sana 'ebedi çocuk' diyebilirdim, eğer bu söz bir başka şaire (Necati Cumalı) armağan edilmiş olmasaydı. Tüm afacanlar gibi bakıyorsun hayata. Sorgulayarak.

Resimlerinde sık sık rastlanan ve durgun bir manzarayı bir anda canlandıran kıpır kıpır çocuklar yer alır ya, sen onlardan birisindir hep.

Dediğine göre 70 yaşına gelmişsin. (Demek şimdi biz, hepimiz 70'e geldik) Bir de 70 yaş kutlama programı düzenlemişsin: 'O Değilse Başkasıdır' üst başlığı altında açılacak.

5 sergi ve bir şiir kitabıyla kutluyorum 70. Yaşımı.

Sevgili Komet, 70 yaşında da çocukluğun, eleştirilerin hiç solmasın.”

Şimdi Sevda Aydın imzalı 5 Kasım 2013'te yine Evrensel'de yayınlanan “Komet'in yolları Karaköy yollarında” başlıklı makale-ve-söyleşiyi sunuyorum :

“Karaköy sokaklarında son günlerde farklı Komet'ler yer alıyor. Sokakları dolaşarak izleyebileceğiniz yeni Komet videoları gösterimi, klasik anlamda bir sergi değil. Kesin bir bitiş tarihi yok, arkasında bir galeri, küratör, sponsor da yok.

Daha önceki sergilerinde de pek çok video işine yer veren Komet, dostlarının ve Karaköy esnafının katkılarıyla, ilk kez yalnızca videolarından oluşan alışılmadık bir gösterim gerçekleştiriyor. Başta Murakıp Sokağı ve Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokağı'ndaki çeşitli mekanlara yerleştirilen videolar, Komet'in son dönemde ürettiği işlerden oluşuyor. Videolarda durup bakan, oturup izleyen, çöküp dinlenen insanlar da var; kendi kendine yürüyen, adım adım arşınlanan, terennüm edilen 'uzun ince' yollar da... Komet, şiirlerinde olduğu gibi, burada da akıp giden gündelik hayat içinden çekip çıkardığı tuhaf, şaşırtıcı durumları, hareketli görüntünün olanaklarıyla, en dolayimsız haliyle aktarıyor. Çoğu işinde özellikle yolun kendisini yol olarak, yolun kendi diliyle öne çıkarıyor.

Serginin ana gösterim alanları: Murakıp Sokağı Karaköy külah ve demir atölyesi, Kılıç Ali Paşa Mescidi Sokağı marangoz atölyesi (HAM) ve muhtelif dükkanlar.

Komet'le yeni sergisini konuştuk.

Karaköy sokaklarında son dönemlerde çektiğiniz videolar sergileniyor. Ve bilindik sergi kodlarının dışında yine hep sokakta olacak bir sergi.

(KOMET :) Tophane'deki Murakıp sokak çöp toplayıcılarının sokağı. Harap, terk edilmiş bir halde. Karaköy ve Tophane kentsel dönüşüm hikayesine yavaştan rant bölgesi, sınıf değiştirmeye başlıyor. Eski esnaf iş atölyeleri arasına genç okumuşların, burjuva ve orta sınıf öğrencilerin, sanatçıların gittiği cafe ve restoranlarla geleneksel kahveler yan yana çelişkili bir durum arz ediyorlar. Bu arada Tophane muhafazakarlığı da mevcut.

Sokaktaki çöphanelere ve hurdacılara da videolar koymak istemiştim ama bunun oradakileri dekor gibi, obje gibi bir nevi kullanma durumu yaratabileceğinden çekinerek koymadım.

Öteden beri tespit ve tenkidin söylenenlerin havada kaldığını çöpe gittiğini kravatlı çok ciddi bir eda ile yaptığım konuşma "OTOSANSÜR" de ses yok.

İŞÇİLER VE ÇALIŞMA ALANLARI VE SOKAKLAR

Serginin merkezinde gündelik hayatın akışından küçük zımlar (zoomlar) var. Nedir o anları sizin için görünür yapan?

Girişte 1965'te gazetede çıkmış bir fotoğrafımın altında "çöplük eşyasına bakarak ilham almak isteyen, ilerde ressam olmak isteyen bir genç yere oturmuş düşünüyor" diye yazıyor. Akademideki müzikli resim gösterisinde çekilmiş. Ve başka videoda Nişantaşı'ndaki bir inşaatta Kürt işçiler öğle yemeği paydosunda, kimse görmesin diye yırtık pırtık mavi naylon perdenin, sanki bir hayal perdesinin arkasında konuşuyorlar. Serginin bu bölümünde sadece onların sesi var.

Diğer videolar da işçi ve çalışma alanları üstüne. Bunlar Külah denilen mekanda... İkinci mekan bir marangoz atölyesi. Paris hava alanındaki yüzlerce metre uzunluğundaki insanlık dışı Tüneldeki yürüyen merdivenleri iki senedir filme çekiyorum. Uzayıp gidiyorlar ıstıraplı hayatımız gibi klostrofobik.

Ben de Şamanlar gibi siyah kalemin cinleri gibi anadan doğma, çünkü dünyaya gelirken de öyle idik, sınıflar dışı elbise olsa idi sınıfsal veya dinsel veya etniksel ayrım olacaktı. Trajikomik bir şekilde saz çalmayı türkü söylemeyi bilmeden, Parodi olarak Aşık Veysel'in "uzun ince bir yoldayım" türküsünü söylüyorum. Önümde uzayıp giden mekanik yollar gibi."

Nihayet 27 Ekim 2011 tarihli Evrensel'den "Komet'ten Neriman Tuna'ya Saygı'yla" başlıklı haberi kadınların mücadelesi tarihine Komet'in katkısını doğrulamak umuduyla aynen aktarıyorum :

"Ressam Şair Komet, 1950'li yıllarda 'Yeni Yaşantı' dergisini çıkaran, kadın hakları için mücadele eden, kadın örgütlenmesi için çalışan, bunun için dünyanın çeşitli ülkelerini dolaşan Neriman Tuna'nın unutulmuş izlerini bir vefa sergisinde ortaya koydu. Sergi, yaşamının son döneminde yoksulluk ve sefalet içinde ölen Neriman Tuna'ya saygı niteliği taşıyor. Kadın cinayetlerinin arttığı bir dönemde böyle bir sergi düzenlenmesi ayrıca önem taşıyor. Serginin bir diğer önemi ise ülkemizde kadın mücadelesinin zayıf olduğu bir dönemde çalışmalar yürütmüş bir feminist yazarın portresi olması. 'Neriman Tuna'ya Saygı'yla' sergisi 3 Aralıkta (2011) kadar Çukurcuma'daki Hayaka Artı'da meraklılarını bekliyor. Sergi'de Tuna'nın çerçevelenmiş hatıralardan fotoğraflar, gazete kupürlerinden, mektuplardan, sertifikalardan oluşan geçmişi karşınıza çıkıyor.

KOMET KİTAPLARIYLA.

Sergi, Neriman Tuna'nın yaşamına derinlikli bir bakış açısı sunmak bir yana daha çok kafada bir soru işareti yaratma gayretinde. Gazete kupürlerinin ve fotoğrafların yer aldığı çerçevelerin yanında boş çerçeveler dikkatleri çekiyor. Buradaki boşluk hüznü belirtmekle birlikte izleyenin boşluğu doldurması bekleniyor.”

Komet bu sergi hakkında şunları yazdı : “Yeni Yaşantı dergisini çıkaran, kadın haklarını koruyan, kadın örgütlenmesi için çalışan, dünyanın bütün ülkelerindeki kadın örgütleriyle ilişkiye geçerek, yaptığı gezilerde birçok ülkenin yöneticileri veya ileri gelen aydınları, sendikacılarıyla görüşen; bu uğurda servetini harcayıp bitiren Neriman Tuna sonunda, yalnız ve parasız bir biçimde ölüyor ve her şeyi sokağa atılıyor. Ben bu sergilediklerimizi onların arasından, tozlu görselliklerden seçtim. Bunlar bir kurgu değil hakiki bir hayat dramını gösteren belgelerdir.”

Neriman Tuna'nın yaşamı ve çalışmaları özel bir ilgi ve araştırma da istiyor mutlaka. Unutulmasın sakın.

Hayat sanatla yaşanmalı. Hayat ve sanat es geçilmemeli.

Sergiler sürmeli.

Komet'li, Abidin'li, Remzi'li.

(1 Ekim 2022'de ayorum.com'da yayınlandı.)

KOMET'İN İNSANLARI.

BİR YILI TANIMLAMAK

Yaşadığımız ve/veya yaşayacağımız bir yılı tanımlamak olası mı? Anlatabilmek için yaşamış olmak lazım elbette. Tanımlamak için ise ille yaşamış olmak gerekmez.

Bu konuda belki yardımcımız olur umuduyla Abidin Dino'nun 1940 yılı üzerine yazdığı ve Servetifünun dergisinin 1 Ağustos 1940 tarihli 2293. sayısında yer alan "1940" başlıklı denemesini okuyalım derim. İşte yazım biçimine dokunmadan aynen sunuyorum. Şiirsel yönünü ihmal etmeden:

" -Nasıl bir sene şu 1940?

-Gebe bir sene

-Sancılar başladı mı?

-Başladı

-Zormu çocuk doğurmak?

-Zorya

-Kanlımı çocuk doğurmak

-Kanlıya

-İki kere beş ne eder?

-Yedi eder

-Ren nehri üzerinde top patlarsa neresi yıkılır?

-Erzincan yıkılır

-Adalet var mı bu işte?

-Adalet yok bu işte

-Kahramanlar ne yapar?

-İskambil oynar.

-Ötekiler ne yapar?

-Kahramanlık yapar (Makalenin bendeki daktilo edilmiş metninin fotokopisinde Abidin bu son kelimeyi çizmiş el yazısıyla oynar kelimesini eklemiştir. MŞG)

-On milyon kişi neden istihkam kazar?

-Harbi gömmek için

-Harbi istemiyen kimlerdir?

-Harbi yapanlar

-Harbi istiyen kimlerdir?

-Harbi yapmayanlar.”

“Kim bu Abidin Dino?” diyenler için olmalı, Abidin’in kadim dostu Asaf Halet Çelebi aynı dergide “Abidin Dino” başlığı altında şu birkaç satırlık bilgiyi sunuyor. Gelin bu satırları da birlikte okuyalım:

“Abidin Dino Picasso değildir. Bununla beraber resim yapmasını bilir. Halbuki resmi de resim değil şiiirdir. Her çocuk ağzıyla konuştuğu zaman o parmaklarıyla lakırdı etti. Bu anda nasıl konuştuğunu bilmiyorum.

Abidin’in en mühim günahlarından birisi koyun eti yemesindedir. Bununla beraber hiç olmazsa insan eti yememesi bu günahı hafifletmektedir. Bir gün onunla gayet ciddi bir mevzuda (konuda) yazı yazarken yerlerde yuvarlanıp ecinni resmi yapmıştık. Sonra gayet korkunç olan ecinniği yırttı. İşte kızdığım meselelerden birisi

mutlaka bu olmuştur. Fakat kendisinin bana nebiçim kızdığını bilmiyorum.”

Bu kadarı yeter mi?

Bana kalırsa yeter.

Gerisi size kalıyor.

Hepsi yeni yılı tanımlamak için.

Yeni yıl gelecek mi?

Gelecek.

Gelirse ne getirecek?

Barış getirirse fena mı olur?

Biraz da huzur.

Bir çorba kaşığı af.

(20 Aralık 2022’de yazıldı.)

M. ŞEHMUS GÜZEL

BÖYLE GEÇTİ BİR YIL DAHA

ekitap.ayorum.com